

שמייטה הלכה למעשה

עמיחי נחשוני

שמיטה

הלכה למעשה

עמיחי נחשוני

”וְצִוִּיתִי אֶת בְּרַכְתִּי לָכֶם בַּשָּׁנָה הַשְּׁשִׁית וְעָשִׂתָ אֶת הַתְּבוּאָה לְשֵׁלֶשׁ הַשָּׁנִים”
(ויקרא כה , כא)

עיצוב ועריכה:

"הלל עיצובים"

Limudi100@gmail.com

חוברת זו מוגשת לזיכוי הרבים שלא למטרות רווח
חלק מהקטעים נלקחו באישור מספרים המוגנים בזכויות יוצרים לפיכך חל איסור על העתקת קטעים מחוברת זו

עמיחי נחשוני: amichaigw@gmail.com

תוכן העניינים

5.....	הקדמה
6.....	מכתבי ברכה
10.....	מהי שמיטה ומהם טעמי מצוות השמיטה?
10.....	מצוות הקהל
10.....	שמיטת כספים
10.....	מהו פרוזבול?
11.....	דוגמאות לנוסחי פרוזבול
112.....	טעמי מצוות השמיטה
13.....	דיני ומנהגי ערב שמיטה וראש השנה
14.....	ערב ראש השנה וליל ראש השנה
15.....	שמיטת פירות שביעית
16.....	מלאכות חקלאיות האסורות והמותרות בשנת השמיטה
17.....	דוגמאות למלאכות חקלאיות האסורות והמותרות בשנת השמיטה
18.....	פתרונות הלכתיים בשנת השמיטה
20.....	איסור ספיחין
22.....	מצות ביעור פירות שביעית
24.....	גידולים בבית ובחצר
25.....	עציצים בבית ובחצר
25.....	מקרה א
26.....	מקרה ב
27.....	טיפול שוטף בעציצים בבית

- 27 עציצים בגינה
- 27 אדניות
- 28 מקרים ודינם
- 29 מקרים מיוחדים וייחודיים בשנת השמיטה
- 30 קדושת שביעית
- 30 השלב בגידול הקובע לקדושת שביעית
- 31 ציר זמן כללי של קדושת שביעית בגידולים השונים
- 31 למעשה, היכן ניתן למצוא היום פירות או ירקות הקדושים בקדושת שביעית?
- 32 הטיפול בשאריות שביעית
- 33 מקרים ודינם לעניין הפסד פירות שביעית
- 34 הדרכים לאכול פירות שביעית
- 35 סיפורי שמיטה
- 35 גשם של שמיטה
- 36 הרבנית והתפוח
- 37 רוח סערה עושה דברו, לגיבור כח עושה דברו
- 38 שו"ת אקטואליות בנושא השמיטה
- 41 לוחות קדושת שביעית לעניין ביעור וספיחין

הקדמה

"ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ" (ויקרא כה, ז)

אנו זוכים לקיים בארץ ישראל את מצוות השמיטה אחת לשבע שנים. שורשים רבים יש למצווה זו: אמונה בכריאת העולם, בטחון בה', עזרה לעניים, קניית מידת הוותרנות והענווה, אחדות, שוויון ועוד... על מקיימי השביעית כהלכתה כותב המדרש: 'גבורי כח עושי דברו' (תהלים ק"ג, כ') ממשיך המדרש ואומר: "במה הכתוב מדבר? אמר ר' יצחק: בשומרי שביעית הכתוב מדבר. בנוהג שבועולם אדם עושה מצוה ליום אחד, לשבת אחת, לחודש אחד. שמא לשאר ימות השנה?! וזה, רואה שדהו בור (=שומם), רואה כרמו בור, ונותן מס ושותק. יש לך גבור גדול מזה?"

בסיעתא דשמיא ובהודאה גדולה לה' יתברך, זכינו להוציא חוברת זו המלווה בתרשימים, תמונות ודוגמאות, אשר יהוו בסיס והזדמנות להעשיר ולהשביח באופן חווייתי את לימוד מצוות השמיטה. יהי רצון שנזכה בעז"ה שחוברת זו תשמש לעזר רב לרבני בתי הספר, מחנכים, מורים, הורים ותלמידים.

יבואו על הברכה, מחברי ספרי ההלכה והוצאות הספרים, שנתנו את הסכמתם להשתמש ולהיעזר בספריהם: ילקוט יוסף – הרב יצחק יוסף, הליכות שמיטה – הרב אופיר מלכא, פניני הלכה: שביעית ויובל – הרב אליעזר מלמד, מדריך שמיטה לגן הנוי – מכון התורה והארץ, שמיטה הלכה ממקורה – הרב יוסף צבי רימון, המכון למצוות התלויות בארץ- הרב שלמה זלמן רווח, ושבתה הארץ – הרב עמוס מימון.

כמו כן, תודתי נתונה לכל אלה אשר סייעו בהוצאת חוברת זו. הרב אריה גברא – על ההזדמנות הנפלאה להוציא מן הכח אל הפועל יוזמה זו בשנת השמיטה הקודמת התשע"ה, הרב נאור סרי - על הגהת החוברת, עדיאל נחשוני - עיצוב ועריכת החוברת, מנהלת בית הספר הגב' ליאת רביעי - הדפסת החוברת לצוות החינוכי של בית הספר בשנה זו התשפ"ב, ולרעייתי נוות ביתי שתחי' - תודה מיוחדת על התמיכה, העידוד והליווי לאורך כל הדרך.

עמיחי נחשוני

רב בית הספר – חמ"ד אגמים אשקלון

מכתבי ברכה

בס"ד י"א אלול התשפ"א

כבוד הרב עמיחי נחשוני הי"ו

החוברת שהכנת: שמיטה – הלכה למעשה

" בהר סיני, וכל המצוות לא נאמר למשה מסיני? אלא "כי תבואו אל הארץ" זה היסוד הכללי הנלמד ממצוה זו. "בארץ הם גוי אחד" – שלמות הופעתם של ישראל ותורה – בארץ. "כי תבואו אל הארץ" – ואז אתם שלמים נורמאליים... תורה היא דברי אלוהים חיים, חיינו. והארץ נקראת "ארץ החיים" – "בארצות החיים" - "זו ארץ ישראל", הארץ מצוית, הארץ מושבתת, הארץ האלהית, הארץ הישראלית, יש לה עניין מיוחד של "שבת לה' ". "

(מתוך דברי רבנו הרב צבי יהודה הכהן קוק שיחת פרשת בהר מתוך ספר התורה הגואלת ב')

"קרבה שנת השבע" – שנת השמיטה התשפ"ב הבעל"ט

ברוך ד' שהמערכת החינוכית הדתית של החמ"ד, מתכוננים היטב לעסוק בשנת השמיטה בצדה ההלכתי והמעשי ובצדה הרעיוני אמוני מחשבתי רוחני וחברתי. ישנם יוזמות והכנות בכל מחוז ובכל בית ספר החוות החקלאיות נערכות לקלוט תלמידים בשנה זו, המכונים שמכינים חומרים ופעולות כלים ודרכי פעולה בנושא של השמיטה וכן יוזמות ופעולות של גופים ושל יחידים ברוכים יהיו כל היוזמים בכלל ובפרט – גבורי כח עושי דברו.

הרב עמיחי נחשוני גם הכין חוברת שמיטה הלכה למעשה ואסף איש טהור רכז כל הרעיונות ההלכתיים המעשיים בצד רעיונות השמיטה והכל בחוברת אחת. והיא החוברת תוכל לעזור לכל רב בית ספר, מורה ומחנך ללמד ולהעשיר את התלמידים והמורים בשנת השמיטה הבעל"ט.

ועל זאת יבורך הרב עמיחי נחשוני ויישר כוחו על היוזמה הברוכה.

כה לחי!

חיים ענזי

מפקח ארצי על רבני בתי הספר

בס"ד אלול תשפ"א

אגרת ברכה

ראיתי את החוברת שמיטה הלכה למעשה אותה ערך בטוב טעם הרב עמיחי נחשוני הי"ו רב בית הספר חמ"ד אגמים באשקלון.

הכל עשה יפה בעתו ובעטו אסף וכנס את ענייני השמיטה החיוניים למען ידעו התלמידים את עיקרי הדברים וההלכות הנחוצות ולצידם תמונות ודוגמאות בבחינת "זה אלי ואנוהו". יסוד השמיטה היא האמונה בבורא עולם שהכל בא מאיתו יתברך וכמו שיום בשבוע האדם שובת, כך פעם בשבע שנים האדמה שובתת. ושואל האדם את עצמו "מה נאכל בשנה השביעית?"

קובעת התורה "וצויתני את ברכתי לכם בשנה השישית ועשת את התבואה לשלוש שנים". מכאן ילמד האדם את יסוד הכרת הטוב לבורא ולאדם.

ברכה למנהלת ביה"ס הגב' ליאת רביעי המעניקה לתלמידי ערכים ואמונה תבורך מנשים.

ואסיים בברכה שתזכו ללמד זאת לתלמידים וראו ברכה במעשה ידכם והעץ יהיה עץ עושה פרי.

בברכת התורה..

יעקב אביטן

רב אזורי מ.א. חוף אשקלון

ב"ה, כג' תשרי תשע"ה
19 באוקטובר 2014 למנ'א

לצוות האולפנא,

שנה זו התשע"ה - היא שנת השמיטה, זכות גדולה נפלה בחלקינו להיות חלק מהצוות החינוכי שעוסק בענייני השמיטה.

בעידן הנוכחי רוב תלמידותינו, אינן מחוברות למצוות השמיטה משתי סיבות: הראשונה, כיום רובינו אנשים עירוניים, לא לכולם יש חצר עם עצי פרי ובוודאי חלקה חקלאית זה דבר לא שכיח בקרב אוכלוסיית החניכות. הסיבה השנייה, עולם קיום המצוות ובעיקר מצווה נדירה זו הם לא תמיד קרובים לעולם החניכה.

יישר חילה של רב האולפנא - הרב עמיחי נחשוני, שכבר בשלהי השנה השישית - שנת תשע"ד, הכין ויזם תכניות למידה ערכיות וחינוכיות על שנת השמיטה, כדי להיערך לקראתה ולהעביר את חומרי הלמידה לצוות החינוכי ולתלמידות באולפנא.

במצוות השמיטה יש יסודות איתניים, שלא רק קשורים לעולם החקלאות, אלא גם לעולם האמוני-ערכי שלנו בחיי היום יום, כגון: אמונה והשגחה, ענייני רכוש וחומרניות, עזרה לזולת ויחס לאחר ולשונה, מצוות הפרוזבול, מעמד הקהל ועוד.

עניינים אלו, יזכו להתייחסות במסגרת הלמידה הכוללת "מהי שנת שמיטה"?

על כך אברך את הרב עמיחי, על פועלו הראוי, יוסיף ויתן לו ה' כח וגבורה להמשיך במלאכתו הנאמנה, להגדיל תורה ולהאדירה ולהעמיד דור של חניכות ערכיות וידעניות בתורה וערכים ויראת שמים.

בברכה,
הרב אריה גברא
ראש האולפנא

בס"ד אלול תשפ"א

"כל השביעין חביבין לעולם" (ויקרא רבה, כ"ט, י"א)

מוגשת לפנינו חוברת עשירה בידע, שאלות ותשובות הלכתיות, תמונות ודוגמאות להמחשה לכבוד שנת השמיטה בעריכתו היחודית של כבוד רב בית הספר חמ"ד אגמים, הרב עמיחי נחשוני.

ברכה והוקרה על עריכת חוברת נפלאה זו אשר תוסיף ללמידה ולהעמקה האישית של כל אחד ואחת מאיתנו

ותחבר אותנו ואת תלמידינו היקרים לשנת השמיטה, לערכיה ולמצוותיה.

טעמי המצוות מלמדים אותנו מה רב כוחה של שנת השמיטה בחינוך בתחום האמונה בקב"ה ובתחום היחסים בין אדם לחברו.

בטוחה כי נפיק ממנה תועלת רבה.

יהי רצון שנזכה לשנת שמיטה פוריה ומשמעותית.

בברכת התורה והארץ,

ליאת רביעי

מנהלת בית הספר

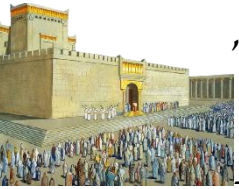
חמ"ד אגמים

מהי שמיטה ומהם טעמי מצוות השמיטה?

שנת שמיטה הוא שמה של השנה השביעית במחזור של שבע שנים. בשנה זו מצווה עם ישראל לקיים את מצוות השמיטה - לשבות מחלק גדול מהמלאכות בשדות חקלאיים בארץ ישראל ולהפקיר את הפירות לכל המעוניין לקוטפם. שנת השמיטה מלווה גם במצוות הקהל ובמצוות שמיטת כספים.

מצוות הקהל

מצווה מהתורה להקהיל ולאסוף את כל עם ישראל אל בית המקדש, בחג סוכות של מוצאי שנת השמיטה, ולקרוא בפניהם פסוקים מהתורה שיחזקו את העם באמונה ובטחון בה'.

מצווה מהתורה להיקהל וללמוד תורה בכל מוצאי שנת שמיטה: "וַיֵּצֵאוּ מִשָּׁה אוֹתָם לֵאמֹר, מִקֶּץ שְׁבַע שָׁנִים, בְּמַעַד שְׁנַת הַשְּׁמִיטָה, בְּחַג הַסֻּכּוֹת. בְּבוֹא כָל-יִשְׂרָאֵל לְרֵאוֹת אֶת פָּנֵי ה' אֱ-לֹהֵיךָ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר, תִּקְרָא אֶת-הַתּוֹרָה הַזֹּאת נֶגֶד כָּל יִשְׂרָאֵל בְּאָזְנֵיהֶם. הַקְהֵל אֶת הָעָם, הָאֲנָשִׁים וְהַנְּשִׁים וְהַטָּף וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ, לְמַעַן יִשְׁמְעוּ וְלְמַעַן יִלְמְדוּ וְיִרְאוּ אֶת ה' אֱ-לֹהֵיכֶם, וְשָׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת" (דברים לא, י-יב). מטרתו של מעמד הקהל, שהתקיים אחת לשבע שנים הוא, לרומם את כבוד התורה ומצוותיה. שלא היה מעמד מכובד ומרשים ממנו, וכל ישראל השתתפו בו, גדולים וקטנים, נשים וגברים, והנכבד שבכולם, המלך, היה קורא בתורה לפני העם פרשיות מתוך ספר התורה בספר דברים.

שמיטת כספים

מצווה מהתורה שבסוף שנת השמיטה ישמיטו כל ישראל את החובות שאחיהם בני ישראל חייבים להם, ולא יתבעו אותם מהם יותר. שנאמר (דברים טו): "מִקֶּץ שְׁבַע שָׁנִים תַּעֲשֶׂה שְׁמִיטָה", "וְזֶה דְבַר הַשְּׁמִיטָה שְׁמוֹט כָּל בְּעַל מִשָּׁה גָדוֹ". מהתורה מצווה זו נוהגת בכל מקום (ואף בחו"ל, מכיוון שנוהגת בכסף ולא בדבר הגדל בארץ) בזמן שמתקיימת מצוות יובל בארץ ישראל, אך כשאין היובל נוהג, לא חייבים במצווה זו. וחכמים תקנו להמשיך לקיימה זכר למצווה, כדי שלא תשתכח תורת שמיטת כספים מישראל. החוב נשמט בסוף השנה השביעית. בערב ראש השנה של השנה השמינית נוהגים לעשות את שטר הפרוזבול.

מהו פרוזבול?

פרוז- תקנה, בול- עשירים, בוטי- עניים, כלומר תקנה שנועדה לטובת העניים והעשירים (לעשירים- התקנה מבטיחה שהכסף שהלוו לעניים יוחזר להם לאחר שנת השמיטה. לעניים- מבטיחה התקנה שיימצא מי שילווח להם כספים גם סמוך לסוף שנת השמיטה). הלל הזקן תיקן תקנה זו, כדי להפקיע את החובה של השמטת המלווה. ובכך מנע את המצב בו נמנעו עשירים מלהלוות לעניים בגלל שחששו שהשמיטה תשמט את חובם ולא יקבלו את כספם. **מלווה המבקש לכתוב פרוזבול** (זמנה: בסוף שנת השמיטה), בא לפני בית הדין ואומר לפניו את הנוסח והדיינים חותמים. **בפני מי ניתן לכתוב?** לדעת השו"ע- ניתן לכתוב פרוזבול רק לפני בית דין שהתקבל על ידי רבים באותה עיר והם בקיאים בדין. לדעת הרמ"א- כל שלושה אנשים נחשבים כבית דין לעניין פרוזבול, אבל כתבו האחרונים שיהיו בני תורה המבינים במהות הפרוזבול. **מי צריך לעשות פרוזבול?** כל מי שחייבים לו כסף בין אנשים פרטיים ובין בנקים (ובכלל זה מי שיש לו תכניות חסכון או יתרת זכות בחשבון) חייב לעשות פרוזבול, בין איש ובין אישה. אולם, אישה נשואה שבעלה עשה פרוזבול פטורה מלעשות, אלא אם כן נתנה הלוואה מכסף שאין לבעלה זכות בו.

דוגמאות לנוסחי פרוזבול

ב"ה, יום _____ חודש _____ תשפ"ב

פרוזבול – בפני עדים

בפנינו העדים החתומים מטה בא ה"ה _____
 ואמרו לנו: היו עלי עדים _____
 שהנני מוסר כל חוב שיש לבית הדין הרבני הגדול אשר
 פה עיה"ק ירושלים ת"ו, הלא המה: נשיא בית הדין הגדול
 הראשון לציון הרב הראשי לישראל הרה"ג יצחק יוסף,
 הרב הראשי לישראל חבר בית הדין הרבני הגדול הרה"ג
 דוד לאו וחבר בית הדין הרבני הגדול הרה"ג ציון
 אלגרבל, שכל חוב שיש לי אוכל לגבותו כל זמן שארצה.

נאום עד ראשון: _____

נאום עד שני: _____

ב"ה, יום _____ חודש _____ תשפ"ב

פרוזבול – בפני עדים

במותב תלתא בי דינא כחדא הוינא. ובא לפנינו _____ בן
 _____ למשפחה _____ ואמר לנו: "הן שנה זו שנת השמיטה
 ויש לי חובות בשטר ובעל פה על אנשים, חברות, תאגידים,
 מוסדות ובנקים, והריני מוסר לכם פרוזבול, ויהבית לכון
 במתנה בקנין ד' אמות קרקעי מארעא דאית לי, ועל גביהון
 ארשית יתכון למיגבי כל חובות דאית לי, ומעתה תהוו לי
 דינא ותגבוהו ותקבלוהו לי. ואם לא תגבוהו אתם, מעתה כיון
 שמסרתי לכם פרוזבול זה הרי אני אגבה כל חוב שיש לי עד
 היום אצל כל אחד, כל זמן שארצה". ואנחנו ב"ד שמענו
 דבריו ופינו כחו דלא תשמט ליה שביעית ויגבה כל חובותיו
 על ידי פרוזבול זה כתקנת הלל וחז"ל.

ובאנו על החתום, פה עיה"ק, יום _____ חודש _____ תשפ"ב

נאום _____ נאום _____ נאום _____

נוסח שטר פרוזבול

לק"ק תימון יע"א

על פי ספר שלחן ערוך המקוצר למרן הרב הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א
 מוסק עדת תימון

בפנינו העדים חתומי מטה,

בא ר' _____ יצ"ו

ואמר לנו, מוסרני

*להרה"ג שליט"א _____

ולהרה"ג שליט"א _____

ולהרה"ג שליט"א _____

הדיינים שבעיר _____

שכל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה.

היום _____ שהוא _____ ימים לחודש _____

שנת _____ ליצירה, לשטרות.

והכל שריר ובריר וקיים.

חתימות א _____ יצ"ו

העדים ב _____ יצ"ו

*למלא את שמות הדיינים בבית הדין לממונות.

באדיבות ארגון יד מהרי"ץ -
 בנשיאות מרן הגאון רבי יצחק
 רצאבי שליט"א, פוסק עדת תימון

טעמי מצוות השמיטה

1. חיזוק הידיעה כי לה' הארץ ומלואה

"מאי טעמא דשביעיתא? אמר הקב"ה לישראל: זרעו שש והשמיטו שבע, כדי שתדעו שהארץ שלי היא".

(מסכת סנהדרין דף לט עמוד א)

2. חיזוק הידיעה והאמונה שה' ברא את העולם

"לקבוע בלבנו ולצייר ציור חזק במחשבתנו ענין חדוש העולם כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ (שמות כ, יא)... ולכן ציוה ברוך הוא להפקיר כל מה שתוציא הארץ בשנה זו מלבד השביתה בה, כדי שיזכור האדם כי הארץ שמוציאה אליו הפירות בכל שנה ושנה לא בכוחה וסגולתה תוציא אותם, כי יש אדון עליה ועל אדוניה, וכשהוא חפץ הוא מצוה אליו להפקירם"

(ספר החינוך מצווה פד)

3. קניין מידת הוותרנות

"ועוד יש תועלת... לקנות בזה מידת הוותרנות..."

(ספר החינוך מצווה פד)

4. ביטחון בה'

"ועוד יש תועלת... שיוסיף האדם ביטחון בה' יתברך..."

(ספר החינוך מצווה פד)

5. קניין מידת הענווה

כשאדם בוטח בה', אזי מגלה על אף שלא זרע ולא קצר, יש ברכה בשדה. אז מבין הוא שבשנים שעבד ועמל אין הברכה באה מעמלו ומכוחו אלא מברכת ה'. דבר זה מביא את האדם למידת הענווה.

(על פי הכתב סופר בויקרא פרשת בהר)

6. שוויון וצדק חברתי

"שלא יתנשא העשיר על העני- כולם שווים. יחד עשיר ואביון- יש להם רשות בגינות ובשדות לאכול לשובעה".

(הרב צבי הירש קלישר, ספר הברית פרשת בהר)

דיני ומנהגי ערב שמיטה וראש השנה

שתילה ערב השמיטה:

* הרב עובדיה מתיר מעיקר הדין זריעה של אילנות סרק וצמחי נוי עד כ"ט באלול.

** יש להקדים שתילת דשא בכמה חודשים, כך שייקלט טוב ויתמלא קודם השמיטה.

טיפול בגינה בתשעת הימים

- אין לבצע בתשעת הימים פיתוח וגינון נאה בצורה מיוחדת, או הקמת בוסתנים ושתילת ערוגות צמחי ריח ותבלין.
- שתילת מטעים, שדות, או מינים הנצרכים לשימוש (כגון: עצי פרי, ירקות, דשא) מותרת בתשעת הימים.
- שתילת צמחים לנוי או לצל – מי שמקל יש על מה לסמוך, אך רוב הפוסקים האחרונים (וביניהם: המשנה ברורה, כף החיים ועוד) החמירו בזה.
- שאר עבודות הגינה מותרות, כגון: הקמת מערכות השקיה, דישון, גיזומים וכו', ובאלו יש להתמקד בימי תשעת הימים.

פעולות שאפשר לבצע עד ר"הדישון איטי מוקדם, גיזום, ריסוס נגד עשבייה, שתילת עצי סרק עם אדמה, שתילת פרחים עם אדמה.**גינה משותפת והשתתפות בועד בית**

בנין מגורים שיש בו גינת נוי, ודיירי הבניין משתתפים בהוצאות החשמל, הניקיון, החזקת הגינה וכיוצא, ויש בין הדיירים שכנים שאינם שומרי תורה ומצוות, ואינו יכול להשפיע עליהם בדרכי נועם לשמור את דיני השמיטה. ינהג באופן הבא:

- 1) יאמר לדיירים שהתשלום שהוא משלם לוועד הבית הוא רק עבור השטיפה של המדרגות, חשמל וכדומה, ולא עבור הגינון. (אם הוא חבר בוועד הבית עליו לפרוש בשנת השמיטה כדי שלא יהא לו חלק בעבודות הגינון)
- 2) יפקיר בפני שלושה אנשים קודם השמיטה את השטח השייך לו בחצר המשותפת.

* טוב ונכון לעשות גילוי דעת גם בתשלומי ארנונה שמשלמים בשנת השמיטה שלא מסכים שהתשלום יועבר למטרות גינון אלא לשאר הוצאות העיריה כגון פיתוח כבישים וכדו', ויכול לעשות את גילוי הדעת אפילו בינו לבין עצמו, ובכך ניצל מחשש מסייע ביד עוברי עבירה (במידה והעיריה לא מקפידה לעבוד לפי ככלי ההלכה בשמיטה).

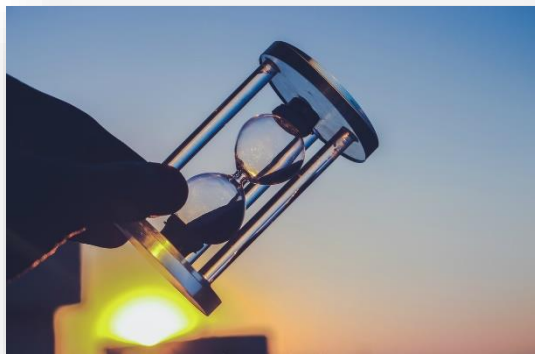
ערב ראש השנה וליל ראש השנה

תוספת מצוות שמיטה בערב ראש השנה

נראה שראוי לכל אחד בארץ ישראל, כשמקבל בפה בערב ראש השנה את קדושת היום של ראש השנה יוסיף "ואני מקבל עלי מצות שמיטה שציווני הבורא יתברך שמו"... שורש הדברים, דאף דקיימא לן שאין תוספת שלשים יום בזמן הזה... מכל מקום צריך תוספת כלשהו, וכמו שכתבו התוספות במועד קטן (ד. ד"ה מה) דילפינן משבת שצריך להוסיף כל שהוא בכניסתו וביציאתו...

ומעתה אני אומר דון מינה ומינה, דכשם שבתוספת שבת מבואר בקדמונים (ריטב"א ראש השנה ט. ורבינו יונה ועוד) שמצוה לקבל שבת בפה, הוא הדין בשמיטה שאף שהקדושה חלה מאליה, בהגיע היום ומשהו קודם, מכל מקום ראוי לקבל על עצמו תוספת זו בפה כמו בשבת.

הרב משה שטרנבוך – תשובות והנהגות – כרך ה סימן שה

לכוון בברכת "שהחיינו" על מצוות השמיטה בליל ראש השנה

כאשר מברך "שהחיינו" בקידוש ליל א' של ראש השנה, ראוי לכוון על קיום מצות עשה של שנת השמיטה.
"דגל ירושלים" דיני שביעית בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל והגרי"ש אלישיב שליט"א

שמיטת פירות שביעית

מצוות עשה מהתורה להפקיר את היבול שגדל בשנת השמיטה. שנאמר:

”וְהִשְׁבִּיעַת תְּשֻׁמְטָנָה וְנִטְשָׁתָהּ, וְאָכְלוּ אֲבִינֵי עִמָּד, וַיִּתְּרֶם, תֹּאכַל חֵיַת הַשָּׂדֶה;

בן-תַּעֲשֶׂה לְכַרְמְךָ, לְזִיתְךָ”

(שמות פרק כ"ג פסוק יא)

כל מה שתוציא הארץ בשנה השביעית (חוץ מדברים האסורים משום "ספיחין") צריכים להיות מופקרים לכל, במצב בו כל אחד יכול לבוא וליטול. לכן, אין לנעול או לגדור את השדה וכן אין לאסוף את כל הפירות לתוך ביתו. והטעם, שפירות שביעית שצמחו מעצמם הם של ה', ולכן ציוותה התורה את בעלי השדה שיפתחו את שדותיהם לכולם, כדי לקיים בפירות את הרצון האלוקי לפרנס כל חי. על ידי כך יזכה בעל השדה להידבק במידתו של הקב"ה שעליו נאמר (תהלים קמה, טז): "פִּוֹתַח אֶת יָדְךָ וּמְשִׁבִיעַ לְכָל חַי רִצּוֹן". וגם יזכה לקנות את מידת הוותרנות, שאין נדיב יותר ממי שנותן בלא לצפות לגמול.

הרמב"ם פוסק (שמיטה ויובל ד, כב):

”מצות עשה להשמיט כל מה שתוציא הארץ בשביעית שנאמר והשביעית תשמטנה ונטשתה, וכל הנועל כרמו או סג שדהו בשביעית ביטל מצות עשה, וכן אם אסף כל פירותיו לתוך ביתו, אלא יפקיר הכל ויד הכל שוין בכל מקום שנאמר ואכלו אביוני עמך”.

אם יש שלט המודיע על הפקרת הפירות- אפשר להיכנס ולקטוף פירות משם

אין צורך להפקיר בפה (דיבור) אלא רק להשאיר את שער השדה פתוח כדי לאפשר כניסה ומי שרוצה להדר יפקיר בפה

מותר לבעל השדה לקטוף מהשדה שלו פירות בכמות שתספיק לצורך מאכל ביתו

מותר לגדור את השדה למניעת כניסת מזיקים או בעלי חיים היכולים להזיק ליבול, כמובן יש לכתוב שלט שהפירות הם הפקר וכן את זמני הכניסה וכדומה.

מלאכות האסורות והמותרות בשנת השמיטה

”ובשנה השביעית... שדך לא תזרע וכרמך לא תזמר:

את ספיח קצירך לא תקצור ואת ענבי נזירך לא תבצר” (ויקרא כה, ד-ה)

המלאכות האסורות מן התורה בשנת השמיטה הן: זריעה (הטמנת זרעים על מנת שיצמחו מהם גידולים), זמירה (קציצת ענפים מהגפן אסורה מכיוון שגורם לכך שענפי פרי חדשים יצמחו. פעולה זו אסורה בכל סוגי גידולי השדה), קצירה (קצירת תבואה או ירקות בכמות גדולה) ובצירה (אסור לבצור ענבים מהגפן בכמות גדולה. פעולה זו אסורה בכל סוגי גידולי השדה).

מלאכת חרישה גם אסורה מהתורה (לרוב הדעות) אבל לא בלאו אלא בעשה – ”בחריש ובקציר תשבות”.

על מלאכות אלו הוסיפו חכמים פעולות נוספות האסורות בקרקע כגון: עידור, השקיה, זיבול, ניכוש, הברכה, נטיעת אילן, כיסוח, ריסוס.

מספר מצוות עשה שיש לקיים בשנה השביעית: הפקרת פירות שביעית, ביעור פירות שביעית, שמירת על קדושת פירות שביעית.

מלאכות מן התורה לא עושים כלל בשנת השמיטה (קצירה ובצירה מותרות בכמות קטנה) ומלאכות שהוסיפו חכמים הותרו בשמיטה כדי לשמור על הצמחים שלא ימותו או יינזקו, אך לא כדי להצמיח את פירות השדה או להשביח אותם.

אם כן נמצאנו למדים כלל חשוב בדיני השמיטה:

מלאכה שנועדה להצמיח את פירות השדה או להשביחם – אסורה, והיא הנקראת מלאכת 'אברוי'. ומלאכה שנועדה לקיום העצים שלא ימותו או יינזקו – מותרת, והיא הנקראת 'אוקמי'.

דוגמאות למלאכות חקלאיות האסורות והמותרות בשנת השמיטה

השקיה: יש אומרים שדין השקיה כשאר המלאכות האסורות מדברי חכמים, שהותרו לצורך קיום ונאסרו לצורך השבחה. ולכן מותר להשקות בשביעית עצים ושיחים שרגילים להשקות בכל השנים, כדי להצילם ממיתה או מנזק משמעותי שיימשך לשנה השמינית. אבל אסור להשקותם כדי שיהיו יפים ויתנו פירות כפי שהיו רגילים לתת בשאר השנים (רמב"ם). ויש אומרים, שדין השקיה קל משאר המלאכות, מפני שיש בה צורך תדיר ואין צורך במומחיות כדי לבצעה, וגם בדרך כלל אין בה טרחה רבה, לפיכך הותרה גם לצורך השבחת העץ. יתר על כן, הואיל וקשה להבחין בין כמות ההשקיה הנדרשת למניעת נזק, לא חילקו חכמים בדבר והתירו השקיה כדרך שאר השנים. למעשה, יש לנקוט בדרך ביניים, שלצורך השבחת העץ אסור להשקות, אבל כאשר מותר להשקות כדי למנוע נזק, מותר להשקות בכמות רגילה. ובמיוחד כיום שההשקיה נעשית על ידי פתיחת ברז, ובתוספת המים אין טורח.

עידור: עידור שנועד לצרכים קטנים הוא תולדה של חרישה, וכיוון שאיסורו מדברי חכמים, מותר לעדור כדי למנוע נזק משמעותי. לפיכך, אם שורשי העץ התגלו ואם לא יכסו אותם העץ ייבש, מותר לכסותם במעדר. וכן אם הקרקע עומדת להתייבש ולהתקשות ותוך כך לנתק את השורשים, מותר לעדור בה כדי לרככה שלא תתקשה. אבל שלא לצורך קיום העץ, העידור אסור.

כיסוח דשא: אם הדשא כבר כיסה לגמרי את פני הקרקע בדשא מלא, אין עוד צורך שימשיך לצמוח, וכל מגמת הכיסוח היא רק לשמור על צורתו הנאה, והדבר מותר. וכן מותר לחתוך את ענפי הדשא שמשתרנים מעבר לשטח שהוקצה לו. אבל אם הדשא לא מילא עדיין לגמרי את כל פני הקרקע, יש תועלת בכיסוח הדשא כדי לעודד את המשך צמיחתו, וממילא אסור לכסח אותו בשביעית.

גדר חיה: הדין תלוי במצב הגדר. אם השיח כבר יצר חומה צפופה, כיוון שאין עוד תועלת בהמשך צמיחתו, ומצד הגנן היה עדיף שלא יצמח יותר, מותר לגזום אותו כדי לשמור על צורתו הנאה, שאין זה גיזום לצורך צימוח אלא תספורת לצורך נוי. אבל כל עוד השיח לא ממלא את כל המקום שהוקצה לו, אסור לגזום אותו, כי הגיזום מועיל להמשך צמיחתו כדי שייצור חומה צפופה ומלאה.

זיבול ודישון הגינה: אסור לתת זבל ודשן לעצים, מפני שבדרך כלל הדישון לא נועד לקיים את העצים, אלא להשביח את צמיחתם. והרוצה שעציו ימשיכו להתפתח בשביעית, יניח להם דשן במנה כפולה לפני כניסת השביעית, והם ייזונו ממנו במשך השנה. אמנם אם התברר בבדיקה אמינה, שיש צורך דחוף בדישון כדי לקיים את העצים, מותר לדשנם כדי שלא ימותו או יינזקו באופן משמעותי.

קטיף פרחים: מותר לקטוף פרחים מהגינה כדי לקשט את הבית למרות שעל ידי שקוטף, גדלים פרחים חדשים בשמיטה, מכל מקום מכיוון שאין לו כוונה לגידול פרחים נוספים וגם לא קוטף בצורה מקצועית אלא בצורה רגילה – מותר. אבל למוכרי פרחים אסור לקטוף פרחים בשנת השמיטה בצורה מקצועית (קטיפה בנקודת החיבור לגזע) כיוון שמטרתם וכוונתם לגידול פרחים נוספים.

גיזום: אסור לגזום את ענפי הצמחים, מפני שהגיזום מעודד צמיחה חדשה, אבל כדי למנוע נזק מותר (לדוגמא: ענפים חולים, ענפים שמפריעים למעבר וכו'...)

ריסוס: יש מחלוקת האם מותר לרסס חומרי הדברה כדי להמית את התולעים, אולם ריסוס על עשבים המפריעים לצמחים לגדול וחונקים אותם – מותר.

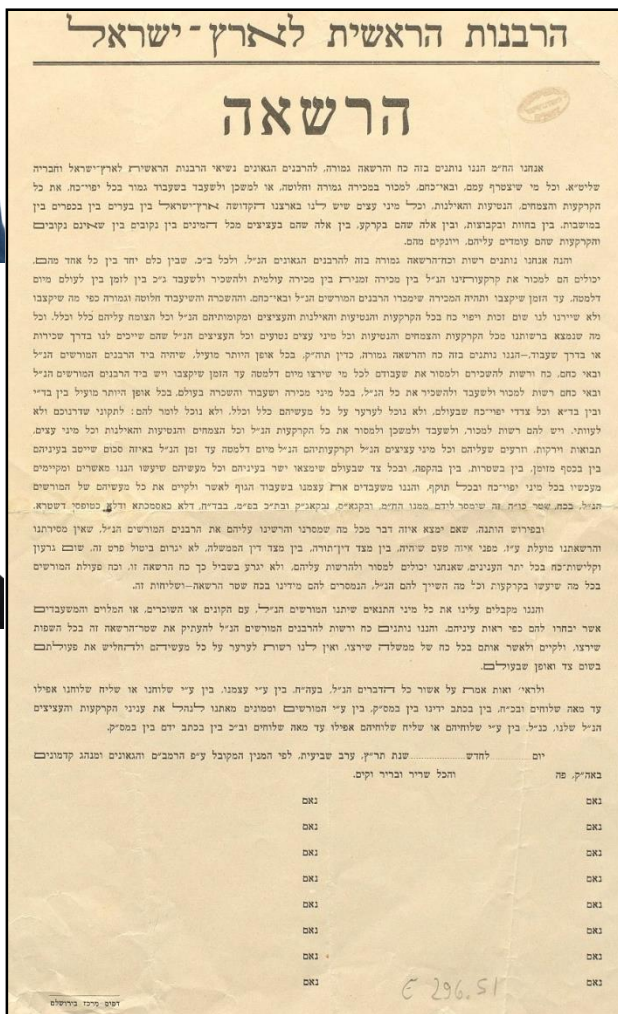

פתרונות הלכתיים בשנת השמיטה

כיוון שאסור למכור פירות שביעית (נאמר: "והייתה שבת הארץ לכם לאכלה"- 'לאכלה ולא לסחורה' מכאן שאסור למכור ולקנות פירות שביעית, כמוכן מי שקטף פירות למשפחתו ונשארו לו מעט פירות, מותר לו למכרם בכמויות קטנות לשכניו. את הפירות לא שוקלים באופן מדויק והמכירה תהיה על פי אומדן. הכסף שמשולם מתקדש בקדושת שביעית ומותר לקנות אותו רק דברי מאכל ואוכלים אותם בקדושת שביעית), כיצד בכל אופן, משיגים פירות וירקות בשמיטה?

היתר מכירה

היתר המכירה משמעותו מכירת הקרקע לגוי למשך שנת השמיטה. באמצעות המכירה מפקיעים מהקרקע את הלכות השמיטה כי אין קדושת שביעית ואיסור מלאכה בפירות שגדלו בקרקע של גוי. בשדה כזה מותר לעשות את רוב המלאכות החקלאיות. בין המתירים מכירה זו היו: הרב קוק, הרב הרצוג והרב פרנק הרב עוזיאל, הרב עובדיה הדאיה, הרב ישראל, הרב שלמה זלמן אוירבך, הרב אונטרמן, הרב ניסים, הרב עובדיה יוסף. עם זאת, הפוסקים הדגישו כי מדובר בפתרון זמני הנובע מצרכי השעה, בעוד שהקיום האידיאלי של מצוות השמיטה איננו על ידי מכירת הארץ לגוי.

הרב בן ציון מאיר חי עוזיאל

הרב צבי פסח פרנק

הרב איסר יהודה אונטרמן

הרב שלמה זלמן אוירבך

הרב עובדיה ניסים

הרב יצחק אייזיק הלוי הרצוג

הרב אברהם יצחק הכהן קוק

הרב שאול ישראלי

הרב עובדיה הדאיה

הרב יצחק ניסים

אוצר בית דין

פירות שגדלו בעצמם בשנת השמיטה מבלי שיעבדו באדמה, מותר לאוכלם וצריך בעל השדה להפקיר אותם כך שכל מי שירצה יבוא ויאכל. בזמן חכמי המשנה בית הדין היה שולח בשנת השמיטה שליחים שיאספו את הפירות מכל השדות שהפקירו החקלאים. הם היו אוספים את הפירות לאוצר, כלומר למחסן של בית הדין. פירות אלו היו נקראים פירות אוצר בית דין דהיינו פרות שנמצאים במחסנים של בית הדין. ולאחר מכן הם היו מחלקים אותם לאנשים. **וכך גם היום** ישנו בית דין ששולח שליחים לאסוף את הפירות מכל השדות, והוא מחלק את הפירות לאנשים, מקבלי הפירות משלמים עבור השליחים האוספים את הפירות, הובלתם ואריזתם **ולא עבור הפירות** שהרי הם הפקר ואסורים בסחורה, פירות אלו נקראים פירות אוצר בית דין.

מצע מנותק

בשמיטה, מותר לגדל צמחים בתוך בית (שנאמר: "שדך" לא תזרע, משמע שהאיסור הוא דווקא בשדה אבל בבית מותר), כאשר מצע הגידול מנותק מהקרקע, באופן זה זריעתה ושתילתה הירקות מתבצעים כרגיל, וכל שאר הפעולות הכרוכות בגידול הצמח.

יבול נכרי או יבול חו"ל

סחורה של גויים שיש להם קרקעות בארץ ישראל ומשווקים לחנויות, או סחורה שמגיעה מחו"ל וכן סחורה שמגיעה מאזור הערבה הדרומית שדינה כחו"ל. ביבול חו"ל (מסומן בדרי"כ י.ח) – אין קדושת שביעית ויכול להשתמש כרגיל. **אמנם** בפירות וירקות שמגיעים מקרקעות של גויים בארץ ישראל (מסומן בדרי"כ י.ג) נחלקו בזה הבית יוסף והמבי"ט. לדעת הבית יוסף וכך פוסקים הספרדים, אין קדושת שביעית ולדעת המבי"ט יש קדושת שביעית והחזון איש חשב לדעתו.

איסור ספיחין

"את ספיח קצירך לא תקצור ואת-ענבי נזירך לא תבצר שנת שבתון יהיה לארץ"

מהו איסור ספיחין?

איסור אכילה והשתמשות בפירות האדמה שגדלו בשביעית שלא על ידי חרישה וזריעה, אלא מאליהם, מתוך זרעים שנשרו בשעת הקציר בשנה שעברה.

מן התורה גידולים אלו מותרים באכילה, ככל פירות שביעית שניתנו לאכילה; **אלא שראו חכמים**, שנתרבו עוברי עבירה, שזרעו בסתר את שדותיהם בשנה השביעית, ואמרו: "מאליהם צמחו גידולים אלו!", לכן אסרו חכמים להשתמש בגידולים אלו. לדעת רבי עקיבא, איסור ספיחין הוא מן התורה. והלכה כחכמים.

מה נכלל באיסור זה?

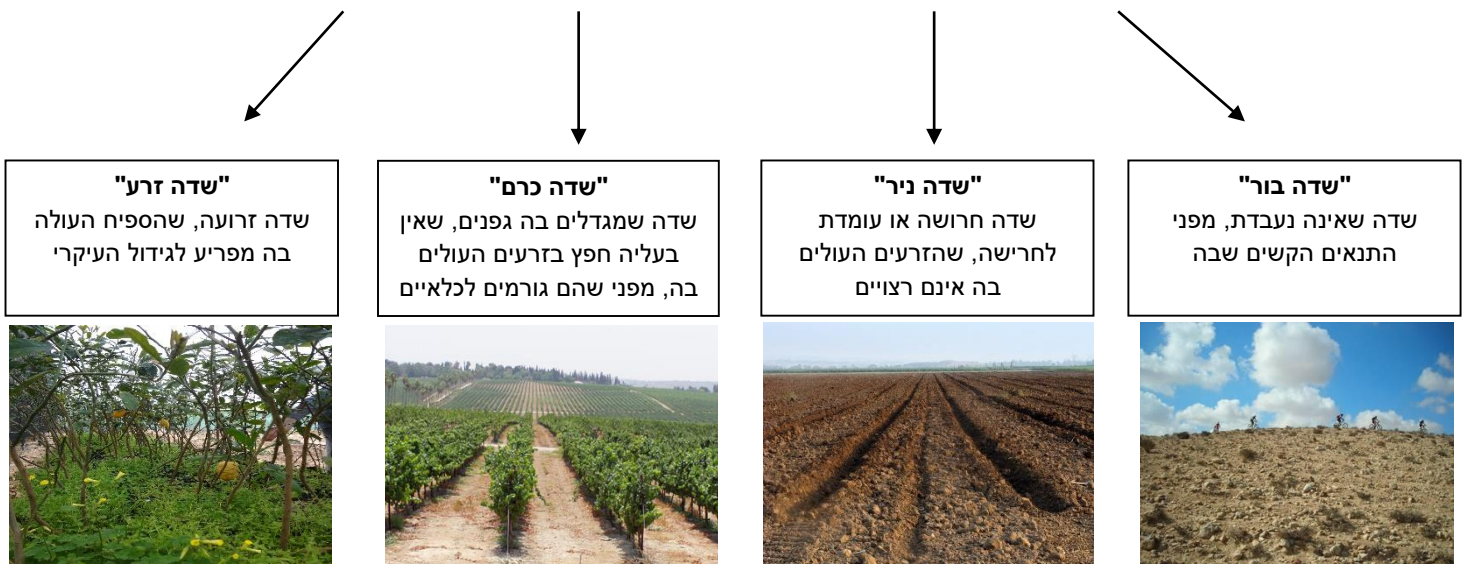
כל פרי שתוציא האדמה מעצמה בשנה השביעית; ואין צריך לומר, שפרי האדמה הנזרע בשביעית באיסור, הינו בכלל האיסור.

אבל, גידולים שלא חששו חכמים שאדם יזרע אותם בשביעית - כגון: פרי האילן, שאין לחשוש שמא יטע אדם אילן דווקא בשנה השביעית - אין בהם איסור ספיחין.

אין איסור ספיחין בפירות האילן, שכן העץ נשאר באדמה שנים רבות ומצמיח פירות חדשים מידי שנה.

בארבעה סוגי שדות לא גזרו חכמים איסור ספיחין משום שאין רגילים לזרוע בהם:

השלב שבו נאסרים הגידולים באיסור ספיחין הוא:

בתבואה וקטניות - אם הגיעו לשליש גידולם בשנת השמיטה.

בירקות - יש אומרים, שרק אם התחילו לצמוח בשביעית יש בהם איסור ספיחין, אולם אם זרע ירקות והתחילו לצמוח לפני השמיטה, אף שיש בהם קדושת שביעית, אין בהם איסור ספיחין; ויש חולקים וסוברים, שכל שנלקט הירק בשנת השמיטה יש בו משום איסור ספיחין. הלכה למעשה כולם סוברים שדי בתחילת נביטה כדי להתיר את איסור הספיחין.

האם מותר להשתמש בספיחין?

אסור להשתמש בגידולי ספיחין בשימוש המיועד להם. כלומר: מאכל אדם - אסור באכילה, מאכל בהמה - אסור ליתנו לבהמה, צמחי ריח – מעיקר הדין אין איסור הנאה ומותר להריח בהם והמחמיר תבוא עליו הברכה.

הידעת?

- אין איסור ספיחין חל על ירקות שאינם חשובים, שרוב האנשים אינם זורעים אותם.
- כמו כן, אין איסור ספיחין בפרי האדמה שגדל בשדה נכרי, אפילו לדעת הסוברים שיש קדושת שביעית בשדה נכרי, שהרי הנכרי אינו מצווה שלא לזרוע בשדהו.
- אין איסור ספיחין בשדה שהוא הפקר.

מצות ביעור פירות שביעית

פירות שביעית הנלקטים בצורה המותרת, מותרים באכילה ובשימושים נוספים עד לתאריך מסוים בו עליהם להיות מוצאים מן הבית ולבער וזו היא מצות הביעור.

מקור המצווה:

מצווה זו נלמדה ממה שנאמר (שמות כג, יא): "וְהַשְּׂבִיעִת תִּשְׂמְטָנָה וְנִטְשָׁתָה וְאָכְלוּ אֲבִינִי עִמָּךְ וְיִתְרָם תֹּאכַל חֵיט הַשְּׂדֵה". דרשו חכמים (מכילתא דרשב"י שם): "כל זמן שחיה אוכלת מן השדה – אתה אוכל מתוך הבית, פְּלֶה מִן הַשְּׂדֵה – פְּלֶה מִן הַבַּיִת". וכן הדין לגבי מאכל הבהמה, שנאמר (ויקרא כה, ז): "וְלִבְהֶמְתָּךְ וְלַחֲמֶיךָ אֲשֶׁר בְּאַרְצְךָ תִּתְּנֶנָּה לְאָכְלֵי". דרשו חכמים (פסחים נב, ב): "כל זמן שחיה אוכלת מן השדה – הָאֲכָל לְבַהֲמָה שְׂבִיבִית, פְּלֶה לַחֲיָה אֲשֶׁר בַּשְּׂדֵה – פְּלֶה לְבַהֲמַתְךָ מִן הַבַּיִת".

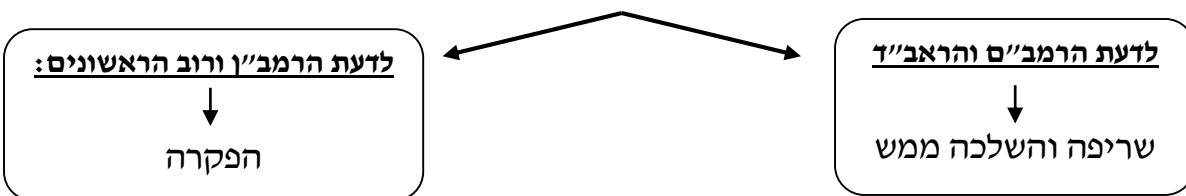
כלומר, אסור לאדם להחזיק בביתו פירות שמיטה, כאשר הפירות הללו לא מצויים בשדה.

מהו זמן הביעור של פירות שביעית?

זמני הביעור של מיני הפירות השונים מתפרסמים בלוחות המסופקים לציבור. (בסוף החוברת מצורפים זמני הביעור).

מהו הביעור?

נחלקו הראשונים מהו הביעור:

למעשה נוהגים כדעת הרמב"ן ורוב הראשונים, שהרי מצד אחד קדושת שביעית בזמננו היא מדרבנן (לרוב הדעות, וביעור אפשר שהוא מדרבנן אף כאשר דיני שביעית כולם הן מדאורייתא), ומצד שני קיים איסור השחתת פרי.

כיצד מתבצע הביעור?

ישאיר לעצמו כמות שבני ביתו רגילים לאכול בשלוש סעודות, ומהנותר יחלק מזון שלוש סעודות לכל אחד ואחד ממכריו עד שיכלו הפירות. ואם התעצל מלחלק את הפירות שיש בידו, יוציא אותם ויכריז ברבים שכל מי שרוצה ליטול מהם יבוא וייטול. ולכל הפחות יכריז זאת בפני שלושה, ושלא יהיה אחד מהם סמוך לשולחנו. ואז רשאי כל אדם לקחת מהם כאוות נפשו, גם הרבה יותר ממזון שלוש סעודות, ובתנאי שיהגה בהם קדושה כבפירות שביעית, שלא יפסידם ולא יסחר בהם. וגם זה שהפקירם רשאי לזכות בהם ולהחזירם לביתו.

כאשר בעל הפירות דחוק בממונו ונצרך לפירות, הציעו לו חכמים שיוציא את הפירות לרחוב ויפקיר אותם בפני שלושה מאוהביו, שלא יבואו לזכות בפירות אחר שהם יודעים שהוא רוצה בהם, וכך יוכל לחזור ולזכות בהם. ומי שאין לו אוהבים וחושש שאם יפקיר את הפירות בפני שלושה, יקפצו הם ויזכו בפירות, יכול להוציא את הפירות לרחוב בשעה שאין שם עוברים ושבים, ויכריז בקול שהפירות הפקר, ולפני שאנשים יספיקו לבוא לקחתם, יגביהם ויכניסם בחזרה לביתו (ירושלמי ט, ד).

נוסח הביעור:

”מי שיש לו פירות שביעית
והגיע שעת הביעור,
מחלק לשכניו
ולקרוביו וליודעיו,
ומוציא ומניח על פתח ביתו
ואומר:
אחינו בית ישראל,
כל מי שצריך ליטול,
יבוא ויטול”
(תוספתא, שביעית פרק ח)

דין ביעור פירות אוצר בית דין

פירות שהיו בזמן הביעור באוצר בית דין ולא אצל הצרכן- פטורים מביעור. אך אם היו אצל הצרכן לפני זמן הביעור- צריכים ביעור. כלומר הפקר.

גידולים בבית ובחצר

יש כמה מושגים שעלינו לבאר טרם ניגש לנושא זה:

מצע מנותק - גידולים שאינם מחוברים לקרקע.

חממה - מבנה העשוי מזכוכית או פלסטיק שבו מגדלים צמחים או פרחים או עצים. המבנה נועד לשמור על סביבה פנימית חמה- ומכאן השם 'חממה'.

עציץ נקוב - עציץ שיש חור בתחתית שלו. שיעור הנקב הוא: 'כדי שורש קטן'. והואיל ואנחנו לא בקיאים בזה יש להחמיר שלא יהיה יותר מנקב שיכונס משקה'. כשהנקב בשיעור שהמים מטפטפים בו טיפה אחר טיפה, בידוע הוא שהוא כ'כונס משקה', וזה 1 מ"מ.

עציץ שאינו נקוב - עציץ שאין חור בתחתית שלו או עציץ שיש בו חור אך הוא מונח על תחתית שאינה עשויה מתרס הרי הוא נקרא 'עציץ שאינו נקוב'.

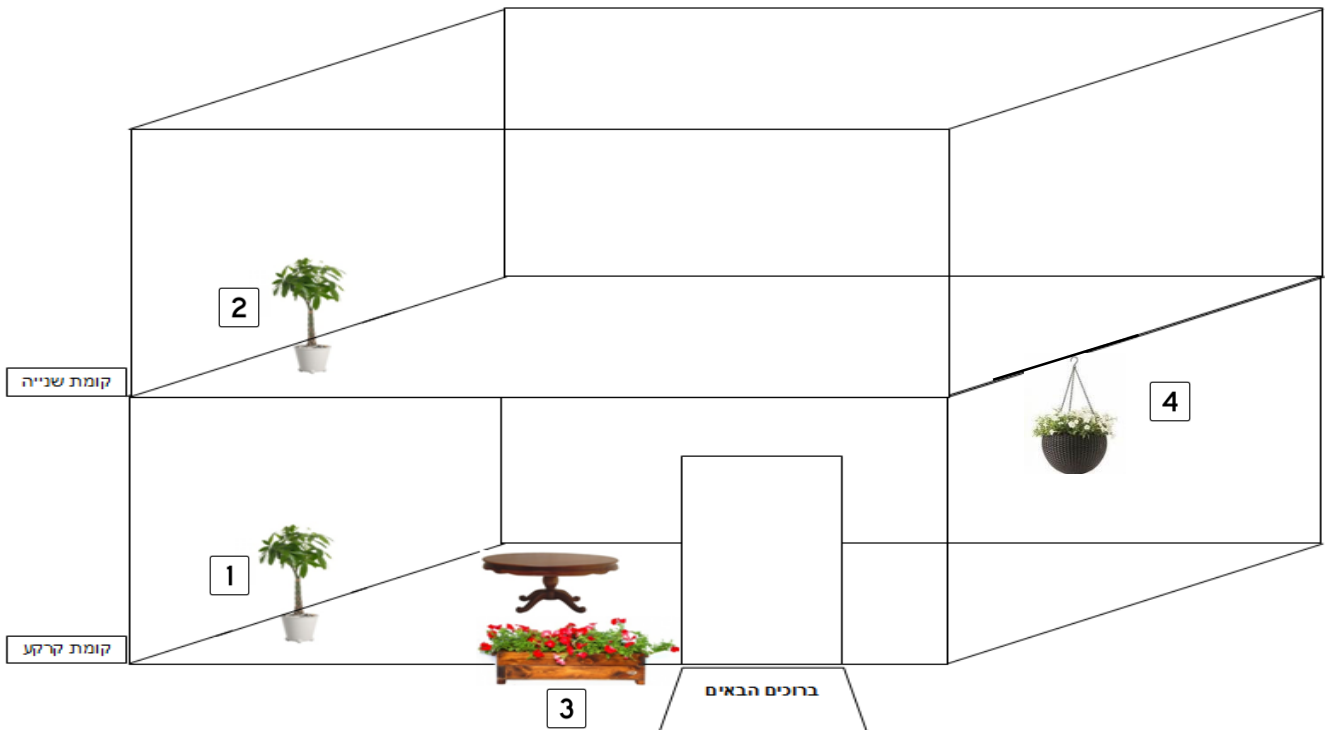

הגדרת בית - כדי שיהיה מותר לגדל בשמיטה בעציץ שאינו נקוב עליו להימצא בתוך בית ואין להוציאו מחוץ למבנה בשמיטה. "בית" לעניין זה הוא מבנה מקורה (ואף חממה בכלל זה) שיש לו דפנות שגובהן מעל 80 ס"מ ורוחבה לפחות 4 אמות (כ- 182 ס"מ). ולדעת רבים, כדי שהחממה תוגדר כבית, צריך שיהיה לה רוב מחיצות. עציצים הגדלים בגינת גג מקורה ובעלת דפנות נחשבים כגדלים בבית, אולם אם נוף הצמחים או חלקו, נמצא תחת כיפת השמים או מעל הקרקע, כפי שמצוי בגינות גג רבות העציץ נחשב כגדל בקרקע.

עציצים בבית ובחצר

מעיקר הדין בעציץ שאינו נקוב הנמצא בתוך בית מותר לבצע את כל הפעולות כרגיל, לרבות זריעה. עם זאת, כשאין צורך מיוחד, ראוי להימנע מזריעה של ממש. אולם, כשיש צורך, ניתן אפילו לזרוע, וזהו היסוד לפתרון החשוב של "חממות ומצע מנותק".

מקרה א

כפי שאנו רואים בציור למעלה זהו מקרה קלאסי ושכיח שיש בבתיים שלנו כיום:

אפשר להשליך מקרה זה גם לבית קרקע \ בניין מגורים וכדומה.

(1) עציץ בקומת קרקע (מחוברת לקרקע) – בין שהוא נקוב ובין שהוא אינו נקוב ובין אם נופו (עליו) יוצאים החוצה - לא חלים עליו דיני שביעית לפי הרב עובדיה יוסף ויש אוסרים בעציץ נקוב וכן בנוף היוצא מחוץ לעציץ שאינו נקוב ומתירים לבצע רק פעולות ל"אוקמי".

(2) עציץ בקומה שנייה בין אם הוא נקוב ובין שאינו נקוב לא חלים עליו דיני שביעית.

(3) עציץ נקוב \ שאינו נקוב שנמצא מחוץ לבית- יש לבצע רק פעולות ל"אוקמי".

(4) עציץ תלוי בקומת קרקע (מחוברת לקרקע) – בין שהוא נקוב ובין שהוא אינו נקוב ובין אם נופו (עליו) יוצאים החוצה - לא חלים עליו דיני שביעית לפי הרב עובדיה יוסף ויש אוסרים בעציץ נקוב וכן בנוף היוצא מחוץ לעציץ שאינו נקוב ומתירים לבצע רק פעולות ל"אוקמי".

* עציץ נקוב / שאינו נקוב הנמצא בבית (בין בקומת קרקע ובין בשאר הקומות), לכל הדעות מותר להעבירו בתוך הבית ממקום למקום וכן מותר לעבור תחת עציץ התלוי בתקרת הבית.

מקרה ב

בציור זה אנו נבחן מה הדיון של כל אחד מהמקרים הממוספרים:

(5) דיני שביעית חלים על גינה הנמצאת בגגו של בניין. ולכן, בשנת השמיטה מותרות רק פעולות שמונעות את קלקולם של הצמחים (היינו "לאוקמי"), אבל פעולות שתורמות לתוספת גידול ("לאברויי") - אסורות.

(6) אדניות/עציצים בין נקובים ובין שאינם נקובים הנמצאים מחוץ לבית (כמו אדניות הפונות כלפי חוץ) - יש לבצע רק פעולות ל"אוקמי".

(7) גינה הנמצאת מחוץ לבית חלים עליה כל דיני שביעית יש לבצע בה רק פעולות ל"אוקמי".

(8) אדניות/עציצים בין נקובים ובין שאינם נקובים הנמצאים מחוץ לבית - יש לבצע רק פעולות ל"אוקמי".

טיפול שוטף בעציצים בבית

עציץ הנמצא בבית בקומת קרקע (מחוברת לקרקע) – בין שהוא נקוב ובין שהוא אינו נקוב ובין אם נופו (עליו) יוצאים החוצה - לא חלים עליו דיני שביעית לפי הרב עובדיה יוסף ויש אוסרים בעציץ נקוב וכן בנוף היוצא מחוץ לעציץ שאינו נקוב ומתירים לבצע רק פעולות ל"אוקמי".

מותר להעביר עציצים בתוך הבית ממקום למקום.

מותר להעביר עציץ בבית למקום מואר שבו יגדל טוב יותר וכדומה.

עציצים בגינה

מותר להכניס עציץ נקוב מהגינה לבית. אבל אין להוציא עציץ נקוב מהבית או ממרפסת מרוצפת לגינה, מפני איסור נטיעה, שכן הנחתו על האדמה נחשבת כנטיעתו בארץ. ואם יניח תחתיו צלחת פלסטיק, יחשב כעציץ שאינו נקוב ומותר.

מותר להוציא עציץ נקוב מהבית לחצר כדרך ארעי שלא לצורך נטיעתו בחצר. למשל, הנצרך להעביר עציצים נקובים מדירה לדירה, רשאי לעבור דרך חצר, ואף להניחם שם לשעה קלה. וכן הנצרך לפנות את העציצים מתוך הבית כדי לנקותו, רשאי להניחם לשעה קלה בחצר. ויש מחמירים להניח ביניהם לקרקע חציצה, ובעת מעבר דירה, לעוטפם בניילון. והרוצה להקל רשאי.

אדניות

עציץ נקוב, או עציץ שאינו נקוב שלא נמצא בתוך בית (כמו אדניות הפונות כלפי חוץ) - יש לבצע פעולות ל"אוקמי". כך גם באדניות שיש מעליהן גג, אך האדנית נקובה ופונה כלפי האדמה. רק אדנית שיש מעליה גג, ומתחתיה תחתית, נחשבת כדין בית, וניתן להקל בה בטיפול חופשי (גם במקרה זה הדבר מותר רק אם האדנית ניידת, אולם, אם היא בנוייה בבניין עצמו, או שהיא גדולה מאוד {40 סאה = 650 ליטר} הרי שהיא נחשבת כמחוברת לקרקע, והטיפול בה יהיה כמו הטיפול בגינה).

על מנת שבעציץ לא ינהגו דיני שביעית, עליו למלא את כל ארבעת התנאים:

אינו נקוב, נמצא בבית, אינו גדול מדי,

דפנותיו עשויים מחומר בלתי חדיר לשורשים.

מקרים ודינם

מקרה	הדין
1. קניית עציצים בחנות	מותר לקנות עציצים ממשתלה השומרת על הלכות שביעית ויש להעבירם הביתה בצורה רגילה ויש המחמירים לעטוף אותם בזמן ההעברה ממקום למקום או להניח אותם על גבי דבר החוצץ בינו לבין הקרקע, כדי שיחשב לעציץ שאינו נקוב בזמן שמעבירים אותו.
2. צמחים הנמצאים באגרטל מזכוכית	מותר להורידם מהשיש לרצפה, שכן מותר אף להכניס פרחים באגרטל.
3. קטיפת פרחים לקישוט הבית	מותר לקטוף פרחים לנוי כדי לקשט את הבית אף על פי שעל ידי שקוטף גדלים פרחים חדשים בשמיטה, מ"מ מכיוון שאין לו שום כוונה לגידול פרחים נוספים וגם לא קוטף בצורה מקצועית אלא בצורה רגילה- מותר.
4. קדושת שביעית בפרחים	מעיקר הדין אין קדושת שביעית בבשמים ופרחי נוי ומ"מ טוב ונכון להחמיר לנהוג בהם קדושת שביעית ולא לזורקם ישירות לפח (לשים אותם בשקית ורק אז להניחם בפח).
5. זר כלה בשמיטה	יש לקנות פרחים ממשתלות שמגדלות במצע מנותק או היתר מכירה.
6. קניית פרחים	יש לקנות פרחים ומיני בשמים ממשתלות שבעליהן שומרים שמיטה כהלכה.
7. עצים עבור סכך	עצים לצורך סכך לסוכות מותר, אך יש לבצע את הגיזום כך שלא יגרום לצימוח. יש לגזום באופן כזה שיהיה ניכר שאין כוונה להועיל לצמח כגון ע"י השארת זיזים (גיזום לא חלק).
8. גיזום ענפים המהווים מכשול	מותר לגזום ענפים שהשתרכו לשביל ומפריעים למעבר. וכן מותר לגזום ענפים לצורך סכך או לצורך עצים להסקה. ואם הגוזם הוא גנן מקצועי, עליו לשנות מדרך הגיזום הרגיל, כדי שיהיה ניכר שאינו גוזם כדי לעודד צמיחה. ואם אינו מקצועי, יכול לגזום כדרכו.

מקרים מיוחדים וייחודיים בשנת השמיטה

גינה על גג: בעניין שדה הנמצאת על גג, שהניחו שם עפר, יש מחלוקת ראשונים, ולדעת הרא"ש (כלל ב סימן ד) דינה כדין שדה רגיל. ואף שהרמב"ם חולק בזה ואומר שהגדל בגג אינו כגדל בשדה, מכל מקום מרן השו"ע (יו"ד סימן רצד) פסק בזה כדעת הרא"ש, שדין שדה שעל גג הבית דינה כדין שדה רגיל. ולכן נכון להחמיר בזה ולעשות מלאכות שהן "לאוקמי" ולהימנע ממלאכות שהן "לאברויי".

זריעה בשיטת "הידרופוניקה" (גידולי מים): ישנם גידולים שמגדלים אותם בתוך מים ללא אדמה (נותנים זרעים על רשתות שמתחת יש מים המהולים בחומרי מזון הדרושים לצומח), ונחלקו הפוסקים אם נוהג בהם דיני שמיטה, בשו"ת נחפה בכסף (יו"ד סימן ה') כתב שאין נוהג בהם דיני שמיטה, וכן פסק בספר השמיטה (ח"ב פרק ח' ס"ב) ובילקוט יוסף (עמ' רל"ח).

אולם דעת המהרי"ל דיסקין (סימן כ"ז אות א') לאסור גם בזה, ולמעשה אפשר להקל ולעבוד כרגיל בגידולי מים בשמיטה והמחמיר תבוא עליו הברכה.

*ולגבי ברכתם כתב בחזון עובדיה (ברכות עמ' קי"ב וכן הוא ביחווה דעת ח"ו סימן י"ב) דברכתם שהכל, ולעניין תרומות ומעשרות נחלקו בזה הפוסקים והכרעת החזון עובדיה (תרומות ומעשרות עמ' רט"ז) דיעשר בלא ברכה.

קדושת שביעית

מהי קדושת שביעית ועל מה היא חלה?

דברים העומדים למאכל אדם (פירות, ירקות, תבואה וקטניות) או מאכל בהמה, הגדלים באדמת ארץ ישראל בשנת השמיטה, קדושים בקדושת שביעית.

מיני בשמים (שאינם מיועדים לאכילה), רוב הפוסקים מחמירים לנהוג בהם קדושת שביעית והרב עובדיה והציץ אליעזר מקילים. לגבי פרחים שנועדו לנוי (גם אם יש בהם ריח), אין בהם קדושת שביעית.

מינים העומדים לעשות מהם צבע לצביעת אדם או בגדיו וכלי תשמישיו, ומינים העומדים להדלקה למאור, קדושים בקדושת שביעית.

הקדושה מתבטאת במספר דינים כגון:

חובה לבער אותם, אסור לסחור בהם, אסור להפסיד- להשחית אותם, חובה להפקיר את השדה שהם גדלים בה.

השלב בגידול הקובע לקדושת שביעית

בירקות- לקיטה

ירקות שנקטפו לאחר ראש השנה של שנת השמיטה (תשפ"ב) יש להם קדושת שביעית.

בפירות- חנטה (נפילת הפרח ותחילת הפרי)

פירות שחנטו לאחר ראש השנה של השמיטה חלה עליהם קדושת שביעית.

בתבואה וקטניות- שליש גידול

הזמן הקובע בתבואה וקטניות הוא 'הבאת שליש', שאז הם ראויים לאכילה בשעת הדחק, כלומר הבשילו כדי שיעור שליש. אם נזרעו בשישית והביאו שליש לפני השביעית, אין בהם קדושה. ואם הביאו שליש בשביעית, יש בהם קדושה.

ציר זמן כללי של קדושת שביעית בגידולים השונים

תשפ"ג (השנה השמינית)	תשפ"ב (השנה השביעית – שנת שמיטה)
תשרי חשוון כסלו טבת שבט אדר ניסן אייר סיוון תמוז אב אלול	תשרי חשוון כסלו טבת שבט אדר א' אדר ב' ניסן אייר סיוון תמוז אב אלול
קדושת שביעית בפירות	
קדושת שביעית בירקות	

מתחילת שנת השמיטה תשפ"ב, ירק שלקטו אותו בשנה זו יש בו קדושת שביעית (הולכים אחר הלקיטה בירקות). נמצא גם ירקות הקדושים בקדושת שביעית גם בשנה השמינית מכיוון שיש ירקות הנשמרים במקרר זמן רב ומוציאים אותם למכירה אף בשנה השמינית.

ביחס לפירות (הולכים אחר החנטה), הפירות חונטים בשנה השביעית החל מחודש שבט ושלב ההבשלה הוא אחר שלושה חודשים. לכן אנחנו נמצא פירות הקדושים בקדושת שביעית החל מניסן תשפ"ב ועד סוף השנה השמינית- תשפ"ג.

למעשה, היכן ניתן למצוא היום פירות או ירקות הקדושים בקדושת שביעית?

בעיקר במקרים האלו:

(1) יבול הגדל בגינות פרטיות (שלא כלולות בהיתר מכירה).

(2) יבול המשווק באמצעות 'אוצר בית דין'.

אך יבול שגדל בחממה על מצע מנותק או יבול שגדל בקרקע של גוי או יבול שגדל בקרקע של יהודי, אך הקרקע נמכרה לגוי על פי 'היתר מכירה', אינם קדושים בקדושת שביעית.

הטיפול בשאריות שביעית

ראשית יש להשתדל לסיים עד תום פירות וירקות עם קדושת שביעית

אם נשאר שאריות שלא נאכלו, אין לזרוק אותן לפח האשפה הרגיל.

מייחדים כלי מיוחד עבור שאריות אלו ומחכים עד שירקבו (בערך יום אחד), לאחר שהם נרקבו, קושרים את השקית ומשליכים אותה לפח הרגיל (לפי הרב עובדיה מספיק לקשור בשקית ולשים בפח הרגיל)

לשים לב!

אסור לערבב שאריות שנרקבו עם שאריות חדשות (בכדי שלא ימהרו להירקב) בכלי של קדושת שביעית.

הטיפול בשאריות מזון של שביעית-מקרים שכיחים

שאריות סלט- שאריות סלט המעורבבות (חלקם קדושים בקדושת שביעית וחלקם אינם קדושים בקדושת שביעית) אין צורך להפריד אלו מאלו ויכול לקחת את כל הסלט כמות שהוא ויניח אותו בכלי המיוחד בקדושת שביעית.

שאריות מרק- אם נשתייר ממנו בסיר כמות שיש לה חשיבות, או בצלחת יותר מרק ממה שאנשים שרגילים שלא להשחית בחינם משאירים, יש לנהוג בו כקדושת שביעית. אמנם כיוון שמדובר בנוזלים קשה להניחם בכבוד. יש שהציעו לשפוך את שיירי המרק לתוך שקית, לקושרה ולהניחה כך בפח. אולם הצעה זו עלולה לגרום ללכלוך במקרה שהשקית תקרע או תיפתח. ולכן הצעה הנוחה יותר, להשאיר את שיירי המרק מחוץ למקרר יום או לילה, עד שיגיע למצב שאנשים רגילים שלא לאכלו, שמא קצת התקלקל. וכיוון שכבר ממילא האדם אינו מתכוון לאוכלו, מותר אז לשפכו כרגיל.

קליפות- מותר לקלף תפוחים, מלפפונים וגזר, למרות שלאחר הקילוף הקליפות ילכו לאיבוד, שכל אכילה שנעשית כדרך שאנשים רגילים לאכול בשאר השנים מותרת בשביעית. ואת הקליפות יניחו בשקית בפח. והרוצים להדר, ישתדלו שלא לקלף פירות שביעית שקליפתם ראויה לאכילה.

גלעיני פרי שנשאר עליהם מבשר הפרי- יש לאכול את הפרי עד כמה שאפשר. אם לאחר מכן נשאר על הגלעין פרי יש מחמירים ושמים גם את הגלעינים בכלי של קדושת שביעית. **כגון**: גלעיני אפרסקים וזיתים או גלעינים שרגילים לאכלם **כגון**: גרעיני אבטיח, אך גלעינים שאין דבוק בהם שאריות מהפרי אין בהם קדושת שביעית **כגון**: גלעיני משמש. וכן גרעינים שטעמם מר אין בהם קדושת שביעית **כגון**: חרצני ענבים.

שאריות מזון דבוקות לכלי- מותר לשטוף שאריות מזון מועטות הדבוקות בצלחת או בסיר.

נתינת שאריות לבעלי חיים- אם אלו שאריות שלא יאכלו אותם, אפשר לתת אותן לבעלי חיים ויש להניח את השאריות לפנייהם והם יאכלו זאת מעצמם ולא להאכיל אותם על ידי נתינת השאריות בפייהם ממש.

מקרים ודינים לעניין הפסד פירות שביעית

אסור להשחית או להפסיד גידולי שביעית. לומדים זאת מהפסוק "והיתה שבת הארץ לכם לאכלה"- חכמים דרשו מכאן: 'לאכלה ולא להפסד'

מקרה	הדין
שמן על תבנית אפיה	אסור למרחו, כשהמטרה רק שהבצק לא ידבק בתבנית אך אם מטרתו של השמן לתת טעם במאכל מותר.
טיגון בשמן	מותר להשתמש בשמן של שביעית לצורך טיגון, אף שחלק מהשמן יישאר במחבת ויישפך אח"כ בכיור.
אפיית עגבניות על מנגל	יש אוסרים לצלות עגבניות שיש בהם קדושת שביעית ע"ג כלי המנגל, מאחר ורק מיעוט אנשים עושים זאת, ואין דרך אכילה בכך, על כן העושה כן, הרי הוא מפסיד פירות שביעית, ויש מתירים.
תרופות	אסור להכין תרופות מפירות שביעית, למרות שתרופות שהוכנו לא נאסרו בשימוש. אמנם, מותר להשתמש בפירות שביעית בשביל להכין דבר המשמש הן כתרופה והן כמאכל בריאים
כביסה	אסור להשתמש בפירות שביעית לכיבוס. לכן, אין להסיר כתמים על ידי לימון הקדוש בקדושת שביעית.
ניקוי והברקת כלים	אין לנקות ולהבריק כלים(כגון: קומקום, גביע של קידוש) בחומץ או במיץ לימון שיש בהם קדושת שביעית.
נרות שבת ונרות חנוכה	מותר להדליק נר בשמן שנעשה מפירות שביעית, מפני שבעת שהשמן מתכלה נהנים מהאור. ולגבי נר חנוכה עדיף לא להדליק בשמן מפירות שביעית מכיוון שאסור להשתמש לאורה ואם אין לו יכול להדליק בשמן שביעית.
נר לעילוי נשמה	מותר להדליק בלילה, רק שידליק סמוך לשלחנו, שאז נהנה מעט מאורו, אך אין ראוי להדליקו ביום, שאז אין נהנה ממנו כלל.
קידוש	למרות שבקידוש של שבת טוב שימלא את הכוס ביין על כל גדותיו מכל מקום ביין של שביעית יקפיד שלא ישפך, ולכן ישים צלחת מתחת לכוס, שהיין ישפך לתוכה, וישתה אותו לאחר מכן.
הבדלה	כשמבדיל על יין של שביעית, יקפיד לשתות את כל היין, ולא ישפוך ממנו על הארץ לסימן ברכה, ולא יתן על עיניו, ולא יכבה בו את הנר.
ליל הסדר	מה שנוהגים לשפוך מהיין ט"ז פעמים (באמירת: דם, ואש ותימרות עשן, עשר המכות, דצ"ך עד"ש באח"ב)- אין לשפוך מיין של שביעית.
משלוח מנות בפירות שביעית	יש להקל, ומי שרוצה להחמיר יתן במשלוח הראשון גם שני דברים ללא קדושת שביעית.
ארבעת המינים	אתרוג: בסוכות של שביעית- לרוב השיטות אין בו קדושת שביעית, אבל משתדלים לקטוף בשישית, וכך בוודאי אינו קדוש. אתרוג בסוכות של שמינית- קדוש בקדושת שביעית, גם אם נקטף בשמינית (מותר להשתמש בו, אך אסור לסחור בו). בשאר המינים הדס ערבה ולולב- לרוב הדעות אין קדושת שביעית.
ל"ג בעומר	אין להשתמש בשמן שיש בו קדושת שביעית להדלקת מדורות בל"ג בעומר.

הדרכים לאכול פירות שביעית

בישול

אין לבשל ירקות או פירות שאין רוב בני האדם אוכלים אותם מבושלים.
כגון: מלפפונים, חסה, צנון, אבטיח, בננה, אבוקדו, אפרסמון, חרוב וכדומה.
מותר לבשל ירקות או פירות שמקובל לאכול אותם מבושלים.
כגון: גזר, בצל, תפוח אדמה, פלפל, כרוב, תפוח ומשמש.

סחיטה

מותר לסחוט פרי או ירק באופן כזה שצורת הפרי או הירק משתנה לגמרי. הדבר מותר רק אם רוב בני האדם רגילים בכך.
כגון: לסחוט עגבניות למיץ עגבניות, לסחוט ענבים ליין, למסוק זיתים לשמן.
כמו כן לסחוט פירות.
כגון: לימונים, תפוזים, קלמנטינה, אשכוליות ותפוחים.
אך פירות שלא רגילים לסחוט אותם כמו תמרים לדבש, אבטיח אסור לסחטם כיון שמורידים ממעלתם שחשובים לאכילה יותר.
לא לשכוח!
שאריות הפרי שהדרך לאכלם לא יזרוק לפח, אלא ינהג בהם בקדושה.

מקרים שכיחים:

סחיטת לימון על דג וכן סחיטת גזר למיץ גזר מותר שהרי דרכו בכך.

ריסק

מותר לרסק, למעוך, לגרור במגרדת פירות או ירקות שביעית שניתן לזהותם גם לאחר פעולה זו, גם אם צורת עיבוד זו איננה מקובלת על רוב בני האדם.
כגון: למעוך בננות, אבוקדו, תמרים או תפוח אדמה, לגרור גזר במגרדת וכדומה.
הידעת? לצורך תינוק מותר לרסק גם פירות שאין דרכם לרסקם. וכן מותר לרסק פירות בפומפיה, ולאחר מכן לשטוף את הפומפיה, אף שנשאר בה מעט שאריות מהפירות.

טחינה בפירות

מותר לטחון שום או בצל וכדומה, כדי לערבן בתבשיל. וכן מותר לטחון אגוזים, בטנים ושקדים כדי לערבם בעוגה, ובלבד שיקפיד שיורגש טעם הפירות בעוגה, כי אם לא יורגש טעמם, נמצא שמפקיע את הפירות מקדושתם.

סיפורי שמיטה

גשם של שמיטה

חודש חשוון (התשס"ח). גשם החל לרדת באלון שבות. פסעתי מבית הכנסת לביתי לאחר תפילת מנחה, ולפתע ניגש אלי ילד חרד: "הרב, יורד גשם!" הבטתי בו ואמרתי: "יופי, סוף סוף יורד גשם".

הילד החזיר מבטו ואמר: "אבל הרב, מה נעשה?". "מה הבעיה?" שאלתי. אמר מיד הילד: "אבל הרב, שנת שמיטה. הגשם משקה את הגינה!".

כמובן, שעל שאלתו המתוקה של הילד יכולים אנו לענות קלות: איסורי שמיטה הם על האדם ולא על הטבע. אולם, שאלתו של הילד המחישה לי עד כמה חש הילד את שנת השמיטה. אין חקלאות בתוך היישוב, ולכאורה הילד פוגש את השמיטה בעיקר בשמירה על קדושת שביעית ואולי מעט בטיפול בגינה. אולם, כאשר יורד לפתע גשם, הילד מרגיש: "שביתת הארץ מופרת!" הילד מוטרד כי הוטרדה שביתתה של הארץ. **(מתוך ספרו של הרב יוסף צבי רימון)**

לעניות דעתי, מסר חזק מאוד טמון בסיפור זה. אותנו ילד "חיי" את נושא השמיטה והלכותיה. תמימות זו צריכה ללוות אותנו לא רק בנושא השמיטה אלא בכל נושא אחר ביהדות כגון הלכות שבת, מצוות שבין אדם לחברו, מצוות שבין אדם למקום וכיוצא בזה. עלינו "לחיות" את התורה הקדושה. ורק על ידי כך נגיע למימוש יעודנו בזה העולם.

הרבנית והתפוח

בביתו של רב ידוע, הייתה עובדת רומניה. בבוקר אחד היא הודיעה במפתיע לרבנית בעלת הבית שהיא נאלצת לחזור לארץ מולדתה וממחר היא מפסיקה לעבוד. שמעה הרבנית כך, וביקשה להעניק לה דבר-מה עבור עבודתה. חיפשה ולא מצאה, עד שראתה על השולחן תפוח, עטפה אותו יפה-יפה והגישה אותו כתמורה לעובדת. ערכו של תפוח ברומניה, לא יסולא בפז, כידוע.

לאחר שהעובדת יצאה כבר את הבית, הגיע הרב הביתה, ואשתו סיפרה לו כמשיחה לפי תומה את הודעתה של העוזרת ועל התפוח שהעניקה לה במתנה.

נחרד הרב ואמר: הכיצד, רעייתי, נתת לה את התפוח, והלא שנת שמיטה היא, ויש איסור לתת לגוי פירות שמיטה?!

אז מה אעשה עתה? שאלה הרבנית. צריך לרוץ אחריה ולקחת ממנה את התפוח, השיב.

הרבנית יוצאת לרחוב כדי לדלוק אחר הרומניה. לאחר כברת-דרך לא קטנה היא מוצאת אותה על יד תחנת האוטובוסים. בדיוק באותו הרגע הגיע האוטובוס, והרבנית מסמנת בידה לעובדת שיש לה דבר-מה ממנה, אך זו עשתה עצמה כאינה רואה וכאינה שומעת ועלתה על האוטובוס.

ראתה הרבנית כך, ועלתה אף היא לאוטובוס, שילמה לנהג כרטיס נסיעה וכל זאת כדי ליצור קשר עם העובדת ולהוציא מידה את התפוח.

עכשיו אירע דבר מדהים. הרומניה, בראותה את הרבנית מתקרבת לעברה, עשתה תנועה של 'כניעה', ואמרה: "אל תעשי לי מאומה, אחזיר לך הכל". ובעוד היא מדברת, היא מכניסה את ידה לתיק ושולפת משם את כל תכשיטיה של הרבנית..

למרות ההלם הגדול שאחז ברבנית למראה הנס, לא הרפתה עדיין מעניין התפוח, וביקשה מהרומניה שתחזיר לה את התפוח. רק לאחר מכן התפנתה לעמוד על מה שאירע לה, והתברר שאלמלא ההקפדה על הלכות שביעית, והמרדף שניהלה הרבנית אחר העובדת, היו נגנבים ממנה תכשיטים יקרים שעברו מדור לדור במשפחה.

(מתוך הספר "עלינו לשבח")

רוח סערה עושה דברו, לגיבור כח עושה דברו

לקראת שנת השמיטה תש"מ, במסגרת ביקור שערך רבה של קוממיות, הרב מנדלזון שליט"א, במושב "תלמי אליהו", מחליטה קבוצה מחברי המושב לשמור שמיטה כהלכתה. ליהודה פיוניר, אחד החברים, מטע גדול של פרחי סיפנים (יפעמונים) הגדלים בחממה מוגנת ומיועדים ליצוא.

בהגיע עת הקטיף, בתקופת האביב, מגיע יהודה לחממה בלוויית צוות פועלים - וכתמים לבנים בוהקים מול עיניו מעל העלים. עיניו חושכות; הוא בודק וממשש ואינו מוצא כל הסבר לתופעה בעלת המשמעות האחת: הפרחים פגומים, ואינם ראויים כעת לשיווק.

לבסוף לאחר חקירות ובדיקות, מתבררת התעלומה. מטוס ריסוס חלף על שדות המושב הסמוך, ניר יצחק, ברססו חומר המונע גדילתם של עשבים רעים. בסיימו את מלאכתו פלט את כמות החומר שנותרה מעל לשטח שומם; ברגעים אלו בדיוק התחוללה סופה עזה שרוחותיה הוליכו את

החומר המרוסס - היישר לפרחים שבחממה הסמוכה...

"עמדתי בחממה" מספר יהודה "ראיוני בעינים כואבות את עמלי שיגעתי בו שנה שלימה - יורד לטמיון. יבול תשליט אבד. השנה הבאה, הרי 'שמיטה' היא והחלטתי שלא לעבוד בה. מה איפוא אוכל, ממה אתפרנס?"

חולפים שבועיים, ויהודה מקבל מחבי "כימאוויר" - לה השתייך המטוס - שיק על סך 84,000 ל"י. ("שמונים וארבע אלף לירות", למי שמבין את משמעות הדבר...). חששו שמא תפגום הפרשיה בשמה הטוב של החברה, העדיפו להסתירה ע"י מענק גבוה כפיצוי. כך - ללא דיונים ומאבקים - קיבל יהודה סכום נכבד שהספיקה לו, כעדותו, לכסות חובות משכנתא מעיקים, ולהתפרנס בכבוד במשך השנתיים הבאות.

מטוס טועה, סופת רוחות המתחוללת בדיוק ברגעי שגגת הטייס, והם בעצם שלוחי ההשגחה העליונה שציוותה מראש בתורה את הברכה לאותו חקלאי שומר השביעית מ'תלמי אליהו'.

(מתוך האתר: שטייגן- פורטל עולם התורה)

שו"ת אקטואליות בנושא השמיטה

היכן נוהגת השמיטה בימינו?

איסור העבודה בשמיטה חל בכל תחומי ארץ ישראל שנכבשו בזמן בית המקדש הראשון (גבולות עולי מצרים). לדעת רוב הפוסקים, גבולות אלו כוללים את כל שטח מדינת ישראל כיום, ומעבר לו.

בגבולות ארץ ישראל שלא נכבשו בזמן בית המקדש השני (עולי בבל), לא נוהג איסור ספיחין וישנה מחלוקת בין הפוסקים אם נוהגת שם קדושת שביעית.

קשה מאוד לדעת מהם האזורים המדוייקים שאותם לא כבשו עולי בבל, אך לדעת פוסקים רבים האזור שממערב לקו אשקלון- ניצנה (חלקים מהנגב המערבי) הוא אזור שלא נכבש על ידי עולי בבל, וכן האזור שמדרום לנחל צין הוא גם כן אזור שלדעת פוסקים רבים לא נכלל בכיבוש זה.

(הרב דוד אייגנר- מכון התורה והארץ)

האם מותר לשטוף את הבית ולהוציא את המים לגינה בשנת השמיטה?

שטיפת הבית כשהמים זורמים לגינה, אם יש חומר במים כמו סבון רחיצה ודאי מותר ויש מתירים גם בלי זה כיוון שאינו מתכוון להשקייה.

(מתוך אתר 'דין' – בית ההוראה המרכזי לדיינות)

מהו המבנה המוגדר "בית" לענין שביעית?

כתב החזון איש (סי' כב ס"ק א) "וגדר בית ודאי אין צריך בית שחייב במזוזה, והדעת נוטה דהעיקר תלוי בכיסוי, ואולי צריך מחיצות עשרה טפחים".

(מתוך אתר 'עולמות'-תכנית לימוד בעיון)

האם אדם שגר בחו"ל גם כן צריך לקיים את המצווה?

שמיטת קרקעות נוהגת רק בארץ ישראל, אולם שמיטת כספים נוהגת גם בחו"ל.

(שו"ת שמיטה – אתר הידברות)

האם יש צורך לעשר פירות שנקנו בהכשר של היתר מכירה או אוצר בית דין או מצע מנותק?

פירות וירקות של אוצר בית דין פטורים מתרומות ומעשרות (רמב"ם הלכות מתנות עניים פרק ה הלכה ו). פירות וירקות של היתר מכירה פטורים מתרומות ומעשרות, אלא אם כן 'גמר מלאכתם' היה על ידי יהודי (ההגדרה של גמר מלאכה הוא סיום עבודת ההכנה של הפירות וניתן לשווקם או לאכלם. כגון: הכנסה לארגז והעברת הארגז לבית, קטיף בחצר של כמה פירות ביחד). כגון: שהיהודי עשה מהענבים יין. או מהזיתים שמן. שאז הם חייבים בתרומות ומעשרות ללא ברכה. גידולים במצע מנותק יש להפריש מהם ללא ברכה.

(שו"ת שמיטה – אתר הידברות/מכון התורה והארץ)

האם מותר לנטול ידיים בחצר כאשר המים נשפכים על אדמה עם צמחים?

אסור לנטול ידיים על גבי צמחים ופרחים שנוח לו בגידולם כגון בגינתו או על גבי הדשא שלו, שאף שאינו מכוון להשקייה אלא לנטילת ידיו לסעודה וכדו' מ"מ הוא פסיק רישיה דניחא ליה. אבל בסתם עשבים או בגינת חבירו מותר מדין פסיק רישיה דלא ניחא ליה בהשקייה שאיסורה מדרבנן.

(הרב הלל מאירס- הידברות)

האם מותר לזרוק את ארבעת המינים אחרי סוכות לפח האשפה כרגיל, או שבגלל שהם משנת שמיטה אז צריך להתייחס אליהם כקדושים בקדושת שביעית?

אתרוג יש לשמור בו קדושת שביעית שלא להשליכו לפח אלא לתת לו להתייבש, וכשיצטמק ולא יהיה ראוי לאכילת כלב אפשר לזרוקו. כמו כן אפשר לעשות ממנו ריבה, ובלבד שתגמר לפני טבת תשפ"ג. שאר המינים אין חובה אלא שרגילים לשרוף ביחד עם החמץ של פסח.

(הרב יהודה הלוי עמיחי- מכון התורה והארץ)

האם מותר לברור בשבת שאריות שביעית, כדי להניחן בכלי לשמירת קדושת שביעית?

נראה שמעיקר הדין יש להקל בדין זה, ולהפריד את שאריות השביעית כרגיל.

גם לדעת המחמירים, יש לחלק בין כמה מקרים:

כאשר מדובר על סלט ירקות, הרי שממילא אין צורך להפריד את הסלט, וניתן לשים את כולו בקדושת שביעית, כיוון שהשאריות אינן הורסות מיידית אחת את השנייה.

כמו כן, כאשר מדובר על תערובת בצלחת, הרי שאם ירקות שמיטה עומדים בנפרד בצד הצלחת, אין כאן כלל תערובת וניתן להוציא את הסלט ולשים אותו בקדושת שביעית.

אם שאריות השמיטה מעורבבות ממש עם שאר המאכלים שבצלחת, כגון עם החמין ודברים אחרים, יש מקום להחמיר ולא להפרידן בגלל חשש בורר מצד אחד, ומצד שני אי אפשר לשים את הכל בכלי של קדושת שביעית, כי שאריות החמין יהרסו את שאר הירקות שבכלי. לכן במקרה זה, עדיף לשים את כל התערובת יחד בתוך שקית ניילון(יש להיזהר ולקשור קשר המותר בשבת דהיינו קשר אחד ולא כמו עניבה אלא על ידי החזקת שני הקצוות) ולשים את השקית בפח.

(הרב יוסף צבי רימון- מתוך ספרו "שמיטה הלכה ממקורה")

יש בחצרי עצי פרי וחלק מהפרות נפלו על הארץ, האם עלי לאספם ולטפל בהם כפסולת של שביעית או שאפשר להתעלם מהם? מה בנוגע לפירות שביעית שנפלו על הדשא ועלי לפנותם לצורך כסוח, האם אפשר רק להזיזם לצד או מכיוון שנטלתי אותם עלי לטפל בהם כפסולת שביעית?

ההלכה היא שקדושת שביעית איננה קדושה עצמית (אלא שאין לזלזל בהם ואין להפסידם) כדברי קדושה (סידור, חומש, ס"ת). ועל כן אפשר להתעלם מהם לאחר שנפלו, שהרי אין אדם עושה בהם מעשה בזיון, אם נפלו וצריך להזיזם הצידה אפשר להזיזם הצידה ולהניחם שם שירקבו אבל אין לכסח עליהם שהרי בכך אתה מפסיד בידיים.

(הרב יהודה הלוי עמיחי- מכון התורה והארץ)

לוחות קדושת שביעית לעניין ביעור וספיחין¹

לוח זמנים

**לקדושת שביעית,
איסור ספיחין ומצות ביעור
ידקות, תבואה, קטניות, פירות ופרחים
לשנת השמיטה תשפ"ב**

עם תמצית עיקרי דיני שביעית לצרכן
מבוסס על ספר "שביתת השדה" - הלכות שביעית
מאת הרה"ג שניאור ז. רווח שליט"א
ראש המכון למצוות התלויות בארץ

הלוח מבוסס על ההנחיות ההלכתיות הבאות:

ראש השנה לשמיטה הוא א' בתשרי אף בפירות האילן - כל שחנט [הגיע לשליש בישול] לאחר א' בתשרי של שנת השמיטה, הרי הוא קדוש בקדושת שביעית.

קדושת שביעית:

כל היבולים הגדלים אצל יהודי בתחומי ארץ ישראל קדושים בקדושת שביעית. יבולים הגדלים אצל נכרים בארץ ישראל, אינם קדושים בקדושת שביעית, וכן מנהג ארץ ישראל מדור דור. גם הגדל במצעים מנותקים בתוך מבנים, אין בו קדושת שביעית, וכן אין קדושה בכל הגדל מזרחית לנחל הערבה שהוא הגבול המזרחי של א"י לאחר קצה ים המלח. וכן כל הגדל דרומית לנחל פארן עד אילת, משום שמקומות אלו הם מחוץ לגבולות א"י על פי התורה, כמבואר בספר שביתת השדה פרק שני.

זמן חלות קדושת שביעית:

בירקות - כל שהתחילו לגדול קודם השמיטה, ונלקטו בשמיטה, הרי הם קדושים בקדושת שביעית, ואפילו נגמר בישולם בשישית.

בתבואה וקטניות - כל שהגיעו לשליש בישול קודם השמיטה, ונאספו בשמיטה, הם אינם קדושים בקדושת שביעית. ואם הגיעו לשליש לאחר א' בתשרי, הם אסורים באיסור "ספיחין" ויבואר להלן.

תבלינים - עשבי תבלין דינם כירקות וכאמור. עצי תבלין [כגון השיבא, הרוזמרין, עלי דפנה ועוד], דינם כאילנות, ויש לנהוג קדושת שביעית בכל העלים שחנטו [יש להחמיר החל מיציאת העלים] לאחר ראש השנה של שמיטה.

פרחים - פרחי נוי אף שיש בהם ריח אינם קדושים בקדושת שביעית, פרחים אלו מהווים את רוב רובם של הפרחים, ואמנם הגם שאין בהם קדושה ולא איסור ספיחין, מכל מקום יש לקנות פרחים רק בהכשר, כל סוג פרח לפי זמנו, החל מהמועדים המפורטים בטבלה שלהלן, וזאת על מנת שלא לסייע בידי עוברי עבירה שזרעו ועבדו במלאכות האסורות בשביעית. פרחים העומדים רק לריח רבו המחמירים לנהוג בהם קדושת שביעית.

¹ הלוחות הינם באדיבות ובאישור המכון למצוות התלויות בארץ

פוקעת מיד בתום השנה השביעית], והותרה אכילתו רק לאחר שיעשה כיוצא בו - עד שבמקום המקדים ביותר בארץ יספיקו לגדול גידולים חדשים, כיוצא בהן, ואז הותרו באכילה כל הירקות שנקטפו בשמינית. מחנוכה של השנה השמינית ואילך הותרו כל סוגי הירקות באכילה, מלבד הירקות המאוחסנים [כגון התפוח"א וכיר"ב] שזמנם יותר מאוחר עד שיעשה כיוצא בו.

מצות ביעור:

ציותה התורה, שכל היבולים הקדושים בקדושת שביעית, בהגיע הזמן שבו כלה היבול המסוים לחיה מן השדה, בכל חלקי ארץ ישראל [=והוא עד שיכלה אותו היבול מכלל השדות בארץ ישראל, גם אם הם שדות נכרים, או אף שדות ישראל שאינם שומרי שביעית - מנח"ש ח"א, נא, טו. שביית השדה פי"ד] יש לכלות - לבער את היבול הזה מן הבית. מנהג ארץ ישראל שבהגיע זמן הביעור, מפקיר את היבול לפני שלשה אנשים אף אם הם אוהביו [אך לא מאנשי ביתו הסמוכים על שולחנו - ושנים מהשלשה צריכים להיות כשרים לעדות עבורו]. לאחר שהפקיר, יכול לשוב ולזכות בו בחזרה. יבול שמינית אינו מציל את יבול שביעית מחובת הביעור.

חובת הביעור חלה על כל יבול הקדוש בקדושת שביעית, וכן על כל מה שהופק מיבולים אלו והוא קדוש בקדושת שביעית. מכאן שאין חובת ביעור על יבול הגדל אצל נכרי בקרקע שלו, יבול הגדל בערבה [על פי הגבולות כמבואר לעיל], הגדל במצעים מנותקים בתוך מבנים ותוצרת חו"ל. כמו כן יבולים הקדושים בקדושת שביעית, ובזמן הביעור היו מופקרים וכגון אותם הנמצאים בזמן הביעור בידי "אוצר בית דין" אין עליהם חובת ביעור, והלוקח את הפירות מהם לאחר הביעור אינו חייב להפקירם. אמנם מי שלקח מבית דין קודם זמן הביעור, חייב להפקירם בהגיע זמן הביעור. מי שחייב לבער, ועבר ולא ביער, אם עשה זאת במזיד, הפירות נאסרו באכילה לבעל הפירות [עי' שביית השדה שם].

ההגבלות ביבולים הקדושים בקדושת שביעית: מלבד האיסורים וההגבלות באופן הגידול והקטיף, יש איסור לסחור בפירות שביעית, אסור ליתנם לנכרי, אסור להוציאם לחו"ל, אסור לנהוג בהם מנהג בזיון, אסור להפסידם, אסור להשתמש בהם בדרך שונה מהרגיל. שיירי האוכל, הקליפות והגרעינים, אין לזרוקם באשפה, אלא לשומרם במקום מיוחד עד שיירקבו מאליהם. [ופירוט הדינים ראה בשביית השדה פרק יא]. כיון שהבעלים הפקיר את שדהו, היבולים פטורים מתרומות ומעשרות [ומכאן שאם לא הפקירם חייב לעשר אותם בשביעית - מעשר עני].

בשנת השמיטה יש להמנע מלקנות תוצרת הקדושה בקדושת שביעית בשווקים, ובשעת הדחק כל שהתוצרת אינה אסורה באיסור ספיחין, אפשר לקנותה בשווקים באופן שאין בו סחורה [כגון בהבלעה], ואף אם הבעלים לא הפקיר את שדהו ועשה מלאכות האסורות בשמיטה, אין פירותיו נאסרים באכילה. תוצרת שיש בה איסור ספיחין אסורה באכילה.

איסור ספיחין:

ירקות שתחילת גידולם בשמיטה, ותבואה וקטניות שהגיעו לשליש בישולם בשנת השמיטה, אסורים באכילה והוא הנקרא "ספיחין". פירות האילן, וכן שיחים רב שנתיים [אף המוגדרים כירק לענין ערלה, כשנזרעו לפני שמיטה, בין כשנותנים פריים בתוך שנתם כגון הפאפיה, ובין שנותנים את פירותיהם לאחר שנה מזמן הזריעה כגון הבננה והאננס], אין בהם איסור ספיחין. כמו כן הגדל במקומות שנכבשו רק על ידי עולי מצרים, וכן הגידולים שבעבר הירדן אין נוהג שם איסור ספיחין, וכל זה כמבואר בספר שביית השדה.

היתר ספיחין בשנה השמינית:

יבולים האסורים באיסור ספיחין שנקטפו בשביעית נשארים באיסורם לעולם [מצוי בקפואים וכבושים]. יבול שיצא משביעית לשמינית [אף שנזרע באיסור], ממשיך עליו גזירת ספיחין מגזירת חכמים [אף שקדושתו

הערות כלליות ללוח:

« בלוח מוזכרים תאריכים שונים לפירות וירקות שונים, ראוי לציין שהכוונה היא ליבולים טריים, אך בהחלט מצויים גם יבולים מאוחסנים, ויש לקחת זאת בחשבון, וכגון: גזר שזמן קדושת שביעית צוין בתשרי, מכל מקום יש גזר רב באחסון מגידול שיטית שאין בו קדושת שביעית. וכן דלעת ועוד, ופעמים רבות ניתן הדבר להבחנה, וכן בתום זמן קדושת שביעית בפירות יש לקחת בחשבון שהכוונה לטריים אך מצוי מאד קירור של פירות מסוימים, וכן עיבוד לתעשיית המשקאות והמזון. [פעמים שניתן גם להבחין לפי התאריך המופיע על האריזות, וכן בשימורים ניתן להבחין על פי הקוד המודפס - הסיפרה הימנית מסמנת את השנה, כגון: 9 = 1999. והספרה השמאלית את היום, כגון: 100 = היום המאה מתחילת השנה].

« התאריכים המופיעים בלוח הם על פי ההערכה תוך מאמצים לדייק ככל האפשר. כיון שבמציאות יתכנו שינויים בתאריכים, במידה וכך, נפרסם זאת בל"ג בפירסומי המכון. כשנכתב מועד מסוים [כגון חנוכה לביעור וספיחין וכיו"ב], הכוונה לתחילת אותו מועד.

« זמני הביעור שצויינו בלוח, חלקם הם תאריכים שקבעו לנו חז"ל, ונוהגים גם כיום. וחלקם האחר הוא לפי המציאות כיום, אמנם כיון שאי אפשר לדייק ממש, לכן הזמן המצויין הוא זמן שמתחילים להסתפק שמא הוא הזמן, ובזמן זה יפקיר את היבולים כדין וכאמור, ולאחר מכן יודיע לפני אותם שהפקיר בפניהם שאמנם הוא מכניס את היבולים לביתו, אך אינו מתכוין לזכות בזה, אלא נהנה מההפקר, ולא ישוב לזכות עד אשר יתמו ימי הספק.

« ביעור בירקות הוא דבר שכמעט לא מצוי כיום, כיון שרוב ככל התוצרת אינה חייבת בביעור, שכן רובם מצויים כל השנה (וכאמור אף יבולים הגדלים באיסור פוטרים מחובת ביעור כיון שבפועל טרם כלה לחיה). ירקות שכלים מן השדה בתוך השנה השמינית, זמן ביעורם מיד במוצאי שביעית. [שביתת השדה פי"ד].

« הפירות הבאים מופיעים ברשימת הירקות: אננס, בננה, פאפיה, פסיפלורה. שכן העיקר להלכה שדינם כירק.

לוח זמנים לירקות, תבלינים וקטניות שמיטה תשפ"ב

שם הירק	קדושת שביעית מ [תשפ"ב]:	איסור ספיחין מ [תשפ"ב]:	זמן הביעור	סוף זמן איסור ספיחין בפ"ג	הערות
אבטיח	נ תשרי	יב שבט	ראה"ש / פ"ב	חנוכה	מתוכנן קטיף מהערבה הדרומית מר"ח חשון
אורז	אין קדושה	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	יבוא
איזוב מצוי	נ תשרי	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	רב שנתי
אננס	נ תשרי	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	מניב פרי לאחר שנה משתילה
אספרגוס	נ תשרי	אין איסור	ראה"ש/פ"ב	אין איסור	רב שנתי
אפונה [תרמיל]	נ תשרי	כג אדר-ב	תמוז/פ"ב	חנוכה	הרוב מגידול נכרי
אפונה [גרגירים]	אין קדושה	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	יבוא
ארטישוק	ז חשון	אין איסור	א סיון/פ"ב	אין איסור	רב שנתי
ארטישוק ירושלמי	נ תשרי	אלול/פ"ב	ראה"ש/פ"ב	חנוכה	
בזיליקום	נ תשרי	ג כסלו	אין ביעור	חנוכה	חלק מרב שנתי

שם הירק	קדושת שביעית מ [תשפ"ב:]	איסור ספיחין מ [תשפ"ב:]	זמן הביעור	סוף זמן איסור ספיחין בפ"ג	הערות
בטטה	נ תשרי	טז סיון תשפ"ב	כח טבת תשפ"ב	חנוכה	קיימת תוצרת מאוסמת ללא איסור ספיחין
בטטה קאסבייה	ראה ארטישוק ירושלמי				
בוטנים	כ אב	כ אב / פ"ב		כ אב	בבוטנים יש איסוס ארוך
במיה	אין קדושה	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	נידול נכרי [קיימת במיה הודית בחממות בערבה ובקדש ברנע, ויש לחוש החל מ"ח חשון]
בננה	ה תשרי	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	רב שנת/התאריך לאחר הבחלה
בצל יבש - אדום	כח אדר א	יב אדר ב	אין ביעור	כב אדר תשפ"ג	
בצל יבש - לבן	ל שבט	יד אדר א	אין ביעור	כד שבט תשפ"ג	
בצל ראש	כח טבת	יג שבט	אין ביעור	כב טבת תשפ"ג	
בצל ירוק	נ תשרי	א כסלו	אין ביעור	י כסלו	
ברוקולי	נ תשרי	טו טבת	אין ביעור	חנוכה	
גזר	יז תשרי	א שבט	יד מנחם אב	חנוכה	
גמבה	נ תשרי	א טבת	אין ביעור	חנוכה	
גרעיני אבטיח	אב	אב		כ אב	קיים איסוס ארוך
גרעיני דלעת	אין קדושה	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	ייבוא
גרעיני חמניות	אב	אב		כ אלול	קיים איסוס ארוך
דלורית	נ תשרי	י סיון	ראה ש/פ"ג	א אב	מרבית היכול נאסף קודם ר"ה
דלעת	נ תשרי	א תמוז	ראה ש/פ"ג	טו אב	מרבית היכול נאסף קודם ר"ה
הל	אין קדושה	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	ייבוא
זנגויל	אין קדושה	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	ייבוא
חומוס	א סיון	א סיון		א סיון	קיים איסוס ארוך ויש גם ייבוא
חזרת	נ תשרי	תשרי/פ"ג	אין ביעור	חנוכה	
חויג'ו	אין קדושה	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	ייבוא
חיטה	אין קדושה	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	ייבוא (מעט מקומי החל מסיון)
חילבה	אין קדושה	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	ייבוא (מעט מקומי החל מסיון)

שם הירק	קדושת שביעית מ (תשפ"ב)	איסור ספיחין מ (תשפ"ב)	זמן הביעור	סוף זמן איסור ספיחין בפ"ג	הערות
חסה	נ תשרי	ט חשון	אין ביעור	י חשון	
חציל	נ תשרי	א כסלו	אין ביעור	א כסלו	
חרדל [טחון]	אין קדושה	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	ייבוא
טרגון	נ תשרי	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	רב שנתי
נוסברה	נ תשרי	א כסלו	אין ביעור	י כסלו	
נוסמת	אין קדושה	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	ייבוא
נורכום	אין קדושה	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	ייבוא
כמהין	אין קדושה	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	אינו נידון כצמח
כמון	אין קדושה	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	ייבוא
כרוב אדום	נ תשרי	א טבת	אין ביעור	חנוכה	
כרוב לבן	נ תשרי	טו כסלו	אין ביעור	חנוכה	
כרוב סיני	נ תשרי	י כסלו	אין ביעור	כ כסלו	
כרובית	נ תשרי	א טבת	אין ביעור	חנוכה	
כרפס [סלרי]	נ תשרי	י טבת	אין ביעור	חנוכה	
כרפס [שורש]	נ תשרי	כ טבת	אין ביעור	חנוכה	
כרתי [לוף]	נ תשרי	א שבט	אין ביעור	חנוכה	
לואיזה	יד תשרי	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	עץ - רב שנתי
לוביא טריה בתרמיל	נ תשרי	כז סיון		חנוכה	רוב מנידול נכרי
לוביא גרגרים	אין קדושה	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	ייבוא
לימונית [עשב לימון]	נ תשרי	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	רב שנתי
לפת	נ תשרי	א כסלו	אין ביעור	י כסלו	
מילון	נ תשרי	א כסלו	אין ביעור	חנוכה	
מליסה	נ תשרי	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	רב שנתי
מלפפון	נ תשרי	יד חשון	אין ביעור	כד חשון	

שם הירק	קדושת שביעית מ [תשפ"ב]	איסור ספיחין מ [תשפ"ב]	זמן הביעור	סוף זמן איסור ספיחין בפ"ג	הערות
מרווה	נ תשרי	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	רב שנתי
נבטים	אין קדושה	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	נידולי מים/מנותק בתוך מבנה
נענע	נ תשרי	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	רב שנתי
סויה	אין קדושה	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	ייבוא
סלק אדום	נ תשרי	א כסלו	אין ביעור	י כסלו	
סלק עלים	נ תשרי	א כסלו	אין ביעור	יח כסלו	
עגבניה	נ תשרי	י כסלו	אין ביעור	חנוכה	
עדשים	אין קדושה	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	ייבוא
עולש	אין קדושה	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	נידולי מים במבנים / ייבוא
עירית	נ תשרי	כ חשון	אין ביעור	ד כסלו	
עלי דפנה - יבשים	אין קדושה	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	ייבוא
פאפיה	נ תשרי	אין איסור	תמוז/פ"ב	אין איסור	רב שנתי, ולדין דינו כירק
פול [בתרמיל]	נ תשרי	ה טבת	סיון/פ"ב	חנוכה	חלק ניכר מנידול נכרי
פול [גרגרים- יבש]	סיון פ"ב	סיון פ"ב		תמוז	רוב מייבוא - איסוס ארוך
פופקורן	תמוז פ"ב	תמוז פ"ב		אב	קיים מייבוא - איסוס ארוך
פטרזיליה	נ תשרי	א כסלו	אין ביעור	א כסלו	
פטרזיליה [שורש]	נ תשרי	א שבט	אין ביעור	חנוכה	
פטריות	אין קדושה	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	אינו נידון כצמח
פלפל ירוק	נ תשרי	נ טבת	אין ביעור	חנוכה	
פלפל אדום	נ תשרי	ינ טבת	אין ביעור	חנוכה	
פלפל ירוק - חריף	נ תשרי	כנ כסלו	אין ביעור	חנוכה	
פלפל אדום - חריף	נ תשרי	נ טבת	אין ביעור	חנוכה	
פלפל שחור / לבן	אין קדושה	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	ייבוא
פפריקה	נ תשרי	א אלול	ראה/ש"פ"ג	א אלול	הרוב המוחלט של הפפריקה בתחילת שמיטה שייך הלכתית לשישית ואין בו קדו"ש

שם הירק	קדושת שביעית מ (תשפ"ב):	איסור ספיחין מ (תשפ"ב):	זמן הביעור	סוף זמן איסור ספיחין בפ"ג	הערות
פרג	אין קדושה	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	ייבוא
צ'יטה	נ תשרי	א כסלו	אין ביעור	חנוכה	
ציפורן	אין קדושה	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	ייבוא
צלף	א סיון	אין איסור	טבת/פ"ג	אין איסור	רוב מייבוא
צנון	נ תשרי	כ חשון	אין ביעור	א כסלו	
צנונית	נ תשרי	א חשון	אין ביעור	ה חשון	
קולורבי	נ תשרי	א כסלו	אין ביעור	ה כסלו	
קינמון	אין קדושה	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	ייבוא
קישוא	נ תשרי	ט חשון	אין ביעור	טו חשון	
רוזמרין	יד תשרי	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	נידון כעין - רב שנתי
שבולת שועל	אין קדושה	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	ייבוא
שום	כ אדר-א	ז אדר-ב	א תמוז	כ אדר	קיים שיווק מאיחסון ארוך
שומשום	אין קדושה	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	ייבוא ומעט נכרי
שומר	נ תשרי	א כסלו	כח סיון	ה כסלו	
שמיר	נ תשרי	ט חשון	אין ביעור	כ חשון	
שעונית [פסיפלורה]	נ תשרי	אין איסור	ראה"ש/פ"ג	אין איסור	רב שנתי ולדידן דינו כירק
שעועית [תרמיל]	נ תשרי	י כסלו	אין ביעור	י כסלו	
שעועית [יבשה]	אין קדושה	אין איסור	אין ביעור	אין איסור	רוב מייבוא
שעורה	א סיון	א סיון		א תמוז / פ"ג	רוב מייבוא
תות שדה	נ תשרי	ר"ח כסלו	א תמוז	חנוכה	
תירס	יא תשרי	יא תשרי		יא תשרי	נידון כקטנית, כ- 11 יום לפני הקטיף הוא מגיע לשליש. התפריא החדש הוא בעל קליפה דקה, ויש לשים לב שעדיין יש שיווק מתוצרת מאוסמת
תפוח אדמה	ה טבת	יא טבת	א אב	חנוכה	
תפודים (תפו"א ביבי)	כו חשון	נ כסלו	א אב	נ כסלו	
תרד	נ תשרי	א כסלו	אין ביעור	ה כסלו	

לוח זמנים לפירות האילן - שמיטה תשפ"ב

שם הפרי	קדושת שביעית מ: [פ"ב]	קדושת שביעית עד חודש [פ"ג]	זמן הביעור	הערות
אבוקדו	סיון	סיון	תמוז/פ"ג	לכבי הזן 'ריד' יש לעקוב אחרי פרסומי המכון בתחילת השמיטה אם זמנו מוקדם יותר.
אגוז אילסר	אין קדושה	אין קדושה	אין ביעור	ייבוא
אגוז לוז	אין קדושה	אין קדושה	אין ביעור	ייבוא
אגוז מלך	אין קדושה	אין קדושה	אין ביעור	ייבוא
אגוז מקדמיה	אב	אב	אדר/פ"ג	
אגוז - פיסטוק	אין קדושה	אין קדושה	אין ביעור	ייבוא
אגוז פקאן	אלול	תשרי/פ"ג	אדר/פ"ג	יש גם ייבוא
אגוז קשיו	אין קדושה	אין קדושה	אין ביעור	ייבוא
אגס	סיון	סיון	חשון/פ"ג	קיים מקירור ארוך
אוכמניות	טבת	טבת	ניסן/פ"ג	יש גם מיבוא [לתעשייה]
אנונה	תמוז	תמוז	שבט/פ"ג	
אפרסמון	אב	אב	שבט/פ"ג	
אפרסק	אדר-א	אדר	כסלו/פ"ג	
אשכוליות	אב	אלול	סיון/פ"ג	משווק גם באופני עיבוד שונים
אתרוג	ד תשרי	אייר/פ"ג	שבט/פ"ג	י"א שאין לו ביעור
גודגדן	ניסן	ניסן	אב/פ"ב	משווק גם באופני עיבוד שונים
גויאבה	תמוז	תמוז	טבת/פ"ג	
גויאבה תאילנדית	אב	אב	שבט/פ"ג	
דובדבן	ניסן	ניסן	תמוז/פ"ב	משווק גם באופני עיבוד שונים
זית מאכל	תמוז	תמוז	שבועות/פ"ג	משווק בשימורים לטווח ארוך
זית שמן [שמן]	אלול	תשרי/פ"ג	שבועות/פ"ג	נשמר לתקופה ארוכה
חבוש	תמוז	תמוז	טבת/פ"ג	
חרוב	אב	אב	טבת/פ"ג	יש מאיסוס. ויש גם יבוא
לונגן	אייר	אייר	אב/פ"ב	
ליצי"י	אייר	אייר	תמוז/פ"ב	
לימה	אייר	אייר	חשון/פ"ג	
לימון	אייר	אייר	תמוז/פ"ג	יש מקירור ותערובת ישן וחדש
לימקואט	אייר	אייר	חשון/פ"ג	
מנגו	אייר	אייר	טבת/פ"ג	

שם הפרי		קדושת שביעית [פ"ב]	קדושת שביעית עד חודש [פ"ג]	זמן הביעור	הערות
משמש		אייר	אייר	תמוז/פ"ב	
נקטרינה		אדר-א	אדר	כסלו/פ"ג	
ענבי יין [יין]		סיון	סיון	פסח/פ"ג	נשמר לתקופה ארוכה
ענבי מאכל		אדר-ב	אדר	פסח/פ"ג	
ערמונים		אין קדושה	אין קדושה	אין ביעור	ייבוא
פאפיה		ראה לוח ירקות	ראה לוח ירקות		
פומלה		אב	אב	סיון/פ"ג	
פומלית		אב	אב	סיון/פ"ג	
פיג'ויה		אב	אב	שבת/פ"ג	
פיטיאה [צהובה]		טבת	טבת	אדר-ב/פ"ב	
פיטיאה [אדומה]		חשון	חשון	חשון/פ"ג	
פסיפלורה/שעונית		ראה לוח ירקות	ראה לוח ירקות		
צבר		אייר	אייר	חשון/פ"ג	
קובו		חשון	חשון	חשון / פ"ג	
קומקוואט		חשון/פ"ג	חשון/פ"ד	אדר / פ"ג	
קיוי		אב	אב	טבת/פ"ג	במהלך השנה יש שיווק מקירור
קלמנטינה/קליפים		אב	אב	אייר/פ"ג	התאריך תקף גם לשאר קליפים
קרמבולה		כסלו	כסלו	שבת/פ"ג	
רימון		תמוז	תמוז	אדר/פ"ג	קיים שיווק של מיץ רימונים
שזיף אירופי		תמוז	תמוז	חשון פ"ג	פרי זה משווק גם בשימורים ומיובש
שזיף יפני		אדר-ב	אייר	כסלו/פ"ג	
שסק		אדר-א	שבת	סיון/פ"ג	
שקד ירוק		אייר	אייר	טבת/פ"ג	
שקד יבש		אב	אב	טבת/פ"ג	מאוחסן לתקופה ארוכה
תאנה טרייה		ניסן	ניסן	חנוכה/פ"ג	תאנים מיובשים מקורם מחו"ל
תות עץ		אייר	אייר	תשרי/פ"ג	
תמר		אב	אב	פורים/פ"ג	קיים שיווק ארוך מקירור ואחסון
תפוז		אב	אב	תמוז/פ"ג	משווק גם באופני עיבוד שונים
תפוח מבכיר		אייר	אייר	שבת/פ"ג	
תפוח		תמוז	תמוז	שבת/פ"ג	קיים שיווק מקירור ארוך

לוח זמנים לפרחים - שמיטה תשפ"ב

שם הפרח	אופן הגידול	חשש זריעה בשמיטה מתאריך:	הערות הלכתיות
אסטר ורדה	חד שנתי	עד א טבת אין חשש, ומתאריך זה רק בהכשר	גדל בחממות ובבית רשת על גבי קרקע
אסטר שורש	חד שנתי	עד כ כסלו אין חשש, ומתאריך זה הכל משתילת שמיטה	גדל בחממות ובבתי רשת על גבי קרקע
אספרגוס (מינים שונים)	רב שנתי	אין חשש	כל התוצרת בבתי רשת [רוב אטימות]
אסקלפיאס	רב שנתי / דו שנתי	עד א סיון אין חשש, ומתאריך זה רק בהכשר	גדל בחממות על גבי קרקע
ארליה	רב שנתי	אין חשש	כל התוצרת בבתי רשת [רוב אטימות]
פילודנדרון בי פי	רב שנתי	אין חשש	כל התוצרת בבתי רשת [רוב אטימות]
גיבסנית	רב שנתי / דו שנתי	עד א סיון אין חשש, ומתאריך זה רק בהכשר	קיימים גידולים תחת מבנים וגם בשטח פתוח
גרברה	רב שנתי / דו שנתי	במיעוט שתילות יהיה חשש באב תשפ"ב	שתילה תחת מבנה הרוב באדמה ומעט במצע מנותק
גרווילאה	רב שנתי	במיעוט שתילות יהיה חשש באב תשפ"ב	גידול בשטח פתוח - בקטיף ניזום יש לבצע בשינוי מקום
דלפיניום (דרבנית)	חד שנתי	רכישה רק עם הכשר	גדל בחממות וגם בשטח פתוח
ורדים	רב שנתי	אין חשש	גדל במצע מנותק תחת מבנה [יש לדאוג לכיסוי תחת הנוף, אין צריך שינוי בקטיף, ויש המהדרין לנזום ע"י נכרי]
ורוניקה	חד שנתי	עד י טבת אין חשש, ומתאריך רק בהכשר	גדל בחממות
חמנית	זרעים - חד שנתי	עד טו כסלו אין חשש, ומתאריך רק בהכשר	שטח פתוח, קיים גידול בערבה
חרציות	חד שנתי	עד יא כסלו אין חשש, ומתאריך זה רק בהכשר	הרוב בבתי רשת, קיים גם שטח פתוח וקיים גם מצע מנותק בחממה
טוודיה	חד שנתי	עד כה השון אין חשש, ומתאריך זה רק בהכשר	גדל בחממות על גבי קרקע
כלנית	פקעות - חד שנתי	רכישה רק עם הכשר	גדל בשטח פתוח, בבתי רשת, במצע מנותק בבתי רשת
לאוקדנדרון גולד סטרייק	רב שנתי	אין חשש	גידול בשטח פתוח - בקטיף ניזום יש לבצע בשינוי מקום
ליזיאנטוס	חד שנתי	עד א טבת אין חשש, ומתאריך זה רק בהכשר	גדל גם בחממות וגם בתי רשת [קיים גם בבתי רשת באטימות נמוכה], קיים גידול בערבה של סין זה
מגינית	רב שנתי	אין חשש	כל התוצרת בבתי רשת [רוב אטימות]
מנטור	זרעים - חד שנתי	עד י כסלו אין חשש, ומתאריך זה רק עם הכשר	לפרח זה יש ריח, [יש מעטים המבקשים אותו מחמת הריח שיש בו]
נורית	פקעות - חד שנתי	רכישה רק עם הכשר	גדל בקרקע בתוך מנהרות, וקיים גם במצע מנותק בחממות
נץ חלב (דוביום)	פקעות - חד שנתי	רכישה רק עם הכשר	גדל בשטח פתוח, קיים גם בחממות על גבי מצע מנותק

שם הצמח	אופן הגידול	חשש זריעה בשמיטה מתאריך:	הערות הלכתיות
 סולידגו	רב שנתי	עד טו כסלו אין חשש, ומתאריך זה רק בהכשר	גדל בחממות על גבי קרקע
 סייפן	פקעות - חד שנתי	עד כב כסלו אין חשש, ומתאריך זה הכל משתילת שמיטה	שטח פתוח
 ספארי סנסט	רב שנתי	אין חשש	גידול בשטח פתוח - בקטיף ניזום יש לבצע בשינוי מקום
 ערבה מסולסלת (סליקס)	רב שנתי	במינוט שתילות יהיה חשש באב תשפ"ב	גידול בשטח פתוח - בקטיף ניזום יש לבצע בשינוי מקום
 פיטוספורום	רב שנתי	אין חשש	כל התוצרת בבתי רשת [רוב אטימות] - יש לבצע שינוי בניזום
 פילודנדרון	רב שנתי	אין חשש	כל התוצרת בבתי רשת [רוב אטימות]
 פלוקס	רב שנתי	עד י אדר אין חשש ומתאריך זה רק בהכשר	גדל בקרקע, בבית רשת, ובחממות.
 פמפס	רב שנתי	אין חשש	גידול בשטח פתוח - בקטיף ניזום יש לבצע בשינוי מקום
 פרוטאות	רב שנתי	אין חשש	גידול בשטח פתוח - בקטיף ניזום יש לבצע בשינוי מקום
 פרזיה	פקעות - חד שנתי	רכישה רק עם הכשר	גדל בקרקע בתוך מנהרות
 פרח שעווה	רב שנתי	אין חשש	גידול בשטח פתוח - בקטיף ניזום יש לבצע בשינוי מקום
 צבעוני	פקעות - חד שנתי	רכישה רק עם הכשר	רוב הגידול בחממות על גבי מצע מנותק
 ציפורן	חד שנתי	עד יא בטבת אין חשש, ומכאן ואילך רק בהכשר	גדל בחממות
 ציפורן ברבטוס	חד שנתי / דו שנתי	עד י כסלו אין חשש, ומכאן ואילך רק בהכשר	גדל בקרקע, בבית רשת, ובחממות.
 קאלה צבעונית	פקעות - חד שנתי	עד י כסלו אין חשש, ומכאן ואילך רק בהכשר	גדל בחממות על גבי מצע מנותק
 קאלות לבנה	פקעות - חד שנתי	רכישה רק עם הכשר	גדל בשטח פתוח, קיים גם בחממות על גבי מצע מנותק
 קרספידיה	חד שנתי	עד כז חשון אין חשש, ומתאריך זה רק בהכשר	כל התוצרת בבתי רשת [רוב אטימות] או חממות
 קסנדו	רב שנתי	אין חשש	כל התוצרת בבתי רשת [רוב אטימות]
 רוסקוס (עצבונית)	רב שנתי	אין חשש	כל התוצרת בבתי רשת [רוב אטימות]
 שושן (ליליות)	פקעות - חד שנתי	עד כז חשון אין חשש, ומתאריך זה רק בהכשר	גידול בחממה וקיים גם במצע מנותק
 שרך	רב שנתי	אין חשש	כל התוצרת בבתי רשת [רוב אטימות]
 תגית	חד שנתי	עד טו חשון אין חשש, ומתאריך זה רק בהכשר	כל התוצרת בבתי רשת [רוב אטימות] או חממות

בלוח זה נעשו מאמצים רבים לדייק ככל היותר, ועיקר המידע על התאריכים נתקבלו מאנשי מקצוע רבים הבקיאים כל אחד בתחומם. ועל כך תודתים נתונה להם.
ותודה מיוחדת למר יחיאל שטיינמן מדרך מחוזי שה"מ, על סיועו ברשימת הפרחים.
© כל הזכויות שמורות - המכון למצוות התלויות בארץ.

